

TALLINNA PEDAGOOGIKAÜLIKOOL
Matemaatika-loodusteaduskond
Keskkonnakorralduse lektoraat

Monica Vilms

**KESKKONNAMAKSUDE JA
MAJANDUSMEHHANISMIDE
RAKENDAMINE EESTIS**

Diplomitöö

Juhendaja: Valdur Lahtvee

Autor:..... “.....” 2002
Juhendaja:..... “.....”2002
Lubatud kaitsmisele “.....”2002
Lektoraadi juhataja: dots.T.Pöder

Tallinn 2002

Sisukord	lk
Sisukord	2
Sissejuhatus	4
1. Majandusmahhanismid	5
2. Majandusmehhanismide üheksa väärtust	8
2.1 Majandusmehhanismid on võtmeks säästva arengu saavutamisel	8
2.2 Majandusmehhanismid aitavad muuta keskkonnakulutusi sisekuludeks	8
2.3 Majandusmehhanismid on tihti muudest meetmetest majanduslikult otstarbekamad	9
2.4 Majandusmehhanismid toetavad põhimõtet saastaja-maksab ja kasutaja- maksab	10
2.5 Majandusmehhanismid aitavad teenida raha keskkonnavalasteks investeringuteks või üldisteks riiklikeks kulutusteks	10
2.6 Majandusmehhanismid on kooskõlas praeguse prioriteetse suunaga maksu- ja rakendusmeetmete reformile	11
2.7 Majandusmehhanismidel võib olla positiivne mõju innovatiivsusele ja konkurentsivõimele	12
2.8 Majandusmehhanismid aitavad ettevõtteid ja tarbijaid pikemaajaliste valikute tegemisel	12
2.9 Majandusmehhanismid on kasulikud hajureostuse vähendamiseks	12
3. Eesti maksusüsteem	14
4. Saastetasud ja loodusressursi kasutamistasud Eestis	22
4.1 Keskkonnamaksude kehtestamise õiguslikud alused	22
5. Keskkonnamaksude võrdlus teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega	30
6. Keskkonnamaksude suurendamise mõju	32
7. Keskkonnamaksude reform	35
Kokkuvõte	44
Summary	46
Kasutatud kirjandus	48
Lisad	49
Lisa 1 Mineraalõlide võrdlustabel: EL/Eesti 2002/2003	
Lisa 2 Näiteid mootorsõidukiaktsiisi määradest	
Lisa 3 Riigi omandisse kuuluvate maavarade kaevandamisõiguse tasu määrad	
Lisa 4 Vee erikasutuse tasu määrad veevõtu eest veekogust või põhjaveekihist	
Lisa 5 Saastetasu rakendamine saasteainete viimisel välisõhku	

Lisa 6 Saastetasud saasteainete viimisel veekogudesse, põhjavette või pinnasesse

Lisa 7 Saastetasu määrad jäätmete keskkonda viimise eest

Lisa 8 Keskkonnaalaste sissetulekute jaotus

Lisa 9 Keskkonnasissetulekute ülevaade 1994-2000

Sissejuhatus

Aastaid oleme kasutanud loodusvarasid ja saastanud meie keskkonda, endale täpsemalt aru andmata miks käitume just nii. Keegi pole mõelnud et saaks ka kokkuhoidlikumalt ja vähem saastavamalt. Viimase aastakümnega on keskkonnaprobleemidele hakatud rohkem tähelepanu pöörama. Arvatavasti sellepärast et igasugused uuringud näitavad seda, et meie loodusvarad ei taastu nii kiiresti kui kiiresti neid tarbime ja et saaste mida toodame mõjutab ka meid ennast. Kahju on sellest et inimesed ei liiguta end enne kui näevad otsest ohtu iseendale.

Survet keskkonnale on vähendanud 1990ndate alguses toimunud majanduslangus ja tööstustoodangu vähenemine. Nüüdseks on majandus stabiliseerunud aga keskkonnaprobleemid eksisteerivad siiski. Kõige rohkem reostust tekitavad majandusharud on energeetika, transport ja põllumajandus.

Viimastel aegadel on keskkonnaseisund ja keskkonda suhtumine siiski paranenud, välja on mõeldud mitmeid mehhanisme, mille abil saab tootjaid ja tarbijaid mõjutada, olgu need siis käsu ja kontrollmeetmed või maksud ja subsiidiumid. Küsimus on aga selles kas need on piisavad või saab veel midagi teha?

Töö eesmärgid on:

- tutvustada Eestis rakendatavaid keskkonnakaitset tagavaid majandusmehhanisme
- uurida kas keskkonnamaksud Eestis on piisavad, et stimuleerida keskkonnahoidliku käitumist
- tuua näide võimalikust rohelisest maksureformist

Oma diplomitöös kirjeldan OECD poolt välja töötatud majandusmehhanisme ja vajadust nende järele. Majandusmehhanismid töötavad üldjuhul paremini kui käsu- ja kontrollmeetmed, seega tuleks neid keskkonnaseisundi parandamiseks rakendada üha rohkem.

Annan ülevaate Eesti maksusüsteemi kuuluvatest maksudest ja nende mõjust keskkonnale, ehk kui palju mingi riiklik maks mõjutab või on seotud keskkonnaga.

Kirjeldan lähemalt Eestis põhilisi kehtestatud keskkonnamakse- saaste- ja loodusressursi kasutamise tasusid ja võrdlen mõningate tasude maksumäärade taset Euroopa Liitu kuuluvate riikide maksumääradega.

Toon näite kuidas oleks võinud lähtuvalt rohelisest reformist välja näha 2002 aasta riigieelarve.

1.Majandusmehhanismid

Mõiste “majandusmehhanismid” definitsioon märgib: *“majandusmehhanismina käsitletakse iga abinõu, mille eesmärgiks on mõjutada muutust majandussubjektide käitumises, hõlmates nende subjektide ees seisvate stiimulite struktuuri muutmise kaudu keskkonnavalaseid kulutusi või (varude) kahanemisega seotud kulutusi.”* [1]

OECD (Majandusliku koostöö ja arengu organisatsioon) definitsiooni järgi majandusmehhanismid on fiskaalvahendid (maksud, subsiidiumid jms.), mis mõjutavad avatud majandusruumis tegelejate käitumist, määravad nende poolt tehtavate alternatiivsete otsuste (tegevuste) kulukust ja tulusust, selleks et suunata nende käitumist suunas, mis viib vahendite rakendamisel püstitatud eesmärkidele.

Kõige laiemalt kasutust leiab OECD poolt välja töötatud saastamise piiramiseks ja loodusvarade kasutamiseks rakendatavate majandusmehhanismide klassifikatsioon. OECD tüpoloogia on esitatud järgnevas loendis:[1]

- saastetasud/maksud - otsesed maksud saasteainete viimise eest keskkonda.
- kasutamistasud/maksud – maksed kollektiivsete teenuste eest, näiteks jäätmete ja reovee kogumiseks ja käitlemiseks.
- tootetasud/maksud - toote hinna sees on maks, mis on mõeldud toodete suhtelise hinna modifitseerimiseks ja/või kogumis-ja käitlemissüsteemide rahastamiseks.
- mittevastavuse hüvitised – kehtestatakse ettevõtetele, kes ei täida keskkonna – või loodusvarade kasutamist reguleerivaid seadusi või määrusi. Kui ettevõtte ei täida normi, mis reguleerib keskkonna või loodusvarade kasutamist, siis teenib ta oma tegevust jätkates tulu, kuna ta ei maksa makse, mis on ettenähtud selle eest kui ettevõtte saastab või kasutab loodusressursse. Kui rikkumine avastatakse, siis peab ta teenitud tulu trahvideks ära maksma.
- tagatisraha (pandi-) süsteemid – toote hinna sees on teatud maks, mille saab hiljem peale toote tagastamist tagasi. Näiteks klaaspudeli tagastamisel käitlusettevõttele saab selle eest raha.
- edasimüüdavad (kaubeldavad) saaste heitmise või loodusvara kasutamise load, õigused või kvoodid, - igale piirkonnale/ettevõttele on kehtestatud normid kui palju seal võib olla heitmeid ja mil määral tohib kasutada loodusvarasid. Kui piirkonnas/ettevõttes ületatakse näiteks saastehulka, siis on võimalus teisest piirkonnast/ettevõttest, kus saastehulk on lubatust väiksem, osta omale luba saastamiseks. See annab võimaluse heitkogustega kauplemiseks.

- lepingu (nõuete) täitmise tagatised – kui ettevõtte tahab midagi teha, siis peab ta kõige pealt maksma tagatisraha. Kui tegevus läheb nii nagu lepingus oli ettenähtud, siis saab ettevõtte tagatiseks makstud raha tagasi, kui ei täideta lepingu nõudeid siis raha tagasi ei anta. See on väga hea motivatsioon ettevõttele teha asju korralikult ja alati kontrollida oma tegevusi.
- vastutusmaksed – maksud, mis makstakse kannatanutele, näiteks pideva või õnnetusest/avariist tuleneva saaste tõttu.
- ergutustasud või- maksud – tasud, mis peaksid inimesi/ettevõtteid ergutama oma keskkonnakahjulikkude käitumist muutma. Näiteks kui tahetakse, et inimesed sorteeriks prügi, siis tuleks sorteeritud prügilale kehtestada madalam hind. Samalaadsetel ergutustasudele töötab ka maksude diferentseerimine, kui keskkonnale vähem ohtlike toodete hind on madalam siis tarbitakse neid rohkem.
- kulude katmise tasud/maksud – tasud, millega kaetakse pakutavate teenustega seotud kulutused. Tavaliselt kasutatakse selliseid tasusid veevarustuse, reoveepuhastuse ja jäätmehoolduse alal.
- keskkonnavalasid fiskaalmaksud – maksud kehtestatakse toodetele või teenustele selleks, et teenida tulu. Eesmärk on saada tulu, mis on suurem kui tegelikult oleks vaja keskkonnavalaste nõuete täitmiseks.
- subsideerimised – toetused, sooduslaenu, maksusoodustused ja teised rahalised toetused, mis tehakse saastajatele või loodusvarade kasutajale.

Laiemas mõistes võib *subsideerimine* käsitleda kõiki finantstoetuse vorme, mis vähendavad teenuste ja kaupade tarbimist või tootmiskulusid. Selles tähenduses ei hõlma subsideerimised ainult otseseid makseid tootjatele ega tähenda tarbijate jaoks üksnes hindade reguleerimist, vaid ka:

1. maksualandeid, -vabastusi ja -soodustusi;
2. sooduslaenu, laenu garanteerimist;
3. maksuviivitusi, maksete mittelaekumist, võlgade kustutamist;
4. tollivabastusi ja tariifivabastusi;
5. infrastruktuuri- ja kommunaalteenuste pakkumist alla nende tegeliku omahinna;
6. tasuta või odavama hinnaga kaupade ja teenuste kasutamine (näiteks ametiauto kasutamine, tasuta bensiin, tasuta parkimine jms). [1]

Subsideerimised on kahte tüüpi:

1. keskkonnahoidlikud subsideerimised – näiteks on võimalus vähendada makse või sõlmida saastetasude või keskkonnamaksude asenduslepinguid, mille korral ettevõtte ei pea maksma

saastetasu, vaid selle arvelt kohustub tegema keskkonnainvesteeringuid.

2. keskkonnavaenulikud subsiidiumid – näiteks tasuta parkimine, see soodustab auto kasutamist.

Kui ei oleks võimalust autoga mõnusalt sõita sinna kuhu vaja aga vajalikku kohta saaks ühistranspordiga, siis inimesed kasutaksid rohkem ühistransporti.

Eestis üheks suurimaks keskkonnavaenulikuks subsiidiumiks on see, et valitsus hoiab elektri energia tootmiseks vajalike loodusressursside kasutamise maksumäärad madalal. Näiteks on vee erikasutustasu kaevetööde puhul kaevandusest 7,0 krooni, mis on pea 8 korda madalam kui muudel vee erikasutuse juhtudel. Kui riik seda ei subsideeriks siis peaks inimesed elektri eest rohkem maksma ja nad mõtleksid ka elektri energia kokkuhoiule, hetkel seda aga ei tehta.

Arvestades keskkonnaprobleemide koplekssust ja keskkonnapoliitika mõju sotsiaal- ja majandustegevusele, käsitletakse konkreetseid keskkonnaprobleeme tavaliselt nn eri poliitika-meetmete kombinatsiooni kaudu, mis sisaldab erinevaid käsu- ja kontrollimeetmeid, majandusmehhanisme ja mõjutusvahendeid. Oluline on sellega seoses rõhutada, et majandusmehhanismid ei ole enamasti definitsioonist tulenevalt ainsaks ja ideaalseks lahenduseks. Vastupidi, majandusmehhanismi kasutamise tulemuslikkus ja tõhusus sõltub alati ka konkreetsest sellega kaasnevast poliitikameetmete kombinatsioonist.

1. Majandusmehhanismide üheksa väärtust

2.1 Majandusmehhanismid on võtmeks säästva arengu saavutamisel

Säästev areng on areng, mis rahuldab oleviku vajadusi, kahjustamata tulevaste põlvkondade võimalusi rahuldada nende vajadusi. Seda mõistet on mitmel erineval viisil tõlgendatud ja kasutatud (või väärkasutatud) kõikvõimalike tegevuste kohta. Säästva arengu idee asetab uue arutelu objektiks kolm peamist majandusprobleemi- optimaalne jaotus - võimaldab inimestele anda seda, mida nad vajavad ja mille eest nad suudavad maksta , optimaalne levik - ressursside jagamine inimeste vahel nende lõplikul tootes sisalduval kujul ja optimaalne tase - millises punktis maksab kasv rohkem kui see väärt on- kas globaalsel, regionaalsel, riiklikul või kohalikul tasandil- ehk missugusel tasandil koormab majandussüsteem ökosüsteemi piirini, mis vähendab ellujäämisvõimalusi tulevikus. See uus arutelu toimub majandus-, sotsiaal- ja keskkonna arengu kolmnurgas- seda nii kohalikul, riiklikul, regionaalsel kui rahvusvahelisel tasandil.

Seega majandusmehhanismid tabavad täpselt säästva arengu idee tuuma: nende kaudu saab muuta suhtelisi hindu ja mõjutada tõhususnäitajaid. Seetõttu ei ole üllatav, et paljudes dokumentides näiteks rahvusvahelistes lepetes on majandusmehhanisme käsitletud säästvale arengule suunatud strateegiate võtmeelementidena. Üheks niisuguseks näiteks on Agenda 21, ülemaailmne tegevuskava, mis võeti vastu ÜRO Keskkonna – ja arengukonverentsil Rio de Janeiro 1992.a juunis. Rio deklaratsiooni 16. põhimõttes märgitakse: *“Riigiasutused peaksid püüdma soodustada keskkonnaga seotud kulutuste sisekuludeks muutmist ja majandusmehhanismide kasutamist, lähtudes arusaamast, et saastaja peaks põhimõtteliselt katma saastamisest tulenevad kulutused, arvestades seejuures ka ühiskonna huvidega ning kahjustamata rahvusvahelist kaubandust ja investeringuid.”* [1]

2.2 Majandusmehhanismid aitavad muuta keskkonnakulutusi sisekuludeks

Majandustegevusega toodetakse tooteid ja teenuseid, millel on hind. Majandustegevuse kõrvaltulemusena võib tekkida saastamisega seotud kulutusi ja muid keskkonnakasutusest tulenevaid kulusid. Tegelikult elus ei sisaldu need kulutused (või sisalduvad üksnes osaliselt) tootjate või tarbijate poolt makstavates hindades. Selliseid kulutusi nimetatakse väliskuludeks.

Majandusmehhanismide eesmärgiks on kajastada neid kulusid hindades (seda nimetatakse “väliskulude sisekuludeks muutmiseks).

Väliskulude väljajätmise tulemusel tekkiva tõsise turutõrke näiteks võib tuua fossiilkütuste kasutamise – näiteks söeküttel töötavates elektrijaamades. Sõe põletamisega kaasnevad a) kohalike saasteainete (näiteks CO, NO_x, inimese tervist mõjutada võivad tahked osakesed) ; b) regionaalsete saasteainete (näiteks CO₂, mis võib happeliste sademete kaudu mõjutada põllumajandust ja ehitisi) ning c) globaalsete/ülemaailmsete saasteainete (nagu näiteks globaalset soojenemist põhjustavate CO₂) heitmeid. Eelpool toodud heitmete kahjustuste tulemusel tehtud kulutusi ei arvata ei energia tootjate ega tarbijate poolt makstavatesse hindadesse, selle asemel maksavad kahjutasu lõpuks kas ühiskond või isikud, kes elektrijaamast otsest kasu ei saa. Hinnad, mis ei arvesta kahju, mis tekib näiteks heitmetest annavad edasi vale turusignaali, soosides majanduslikule otstarbekusele alla jäävat tootmist ning ei erguta tõhusama energiakasutusega või energiasäästlike tootmistehnoloogiate, saaste vähendamise meetmete ning jäätmete ennetamise viiside ning seadmete kasutusele võttu, ega ka alternatiivsete, vähem saastavate kütuste väljatöötamist ja kasutuselevõttu. Kui sõe tootmist lisaks väliskulude sisekuludeks mitteamarvamisele ka veel subsideeritakse, viib see majanduse säästliku energia poliitikast veelgi kaugemale.

2.3 Majandusmehhanismid on tihti muudest meetmetest majanduslikult otstarbekamad

Juhul, kui heitkoguste vähendamiseks kasutatakse käsul ja kontrollil põhinevat lahendust, eeldatakse enamasti, et kõik saastajad vähendavad oma heitkogust samaväärselt (s.t vastavalt samale kehtestatud normile), sõltumata selleks vajalikest kulutustest. Majandusmehhanism aga võimaldab igal saastajal otsustada, kas tal on odavam kanda mehhanismist tulenevad saastamisega kaasnevad kulutused või maksta heitkoguste vähendamise eest. Seetõttu on majandusmehhanismidel potentsiaal minimeerida konkreetse heitkoguse vähendamise eesmärgi saavutamiseks tehtavaid summaarseid kulutusi, kuna madalama heitkoguse vähendamise piirkuluga saastajad vähendavad heitkoguseid rohkem kui suuremaid kulutusi kandvad saastajad. Enamgi, kuna saastaja jaoks on igal järelejääva heitkoguse ühikul oma hind, on see pidevaks stiimuliks heitkogust vähendada ja võtta tarvitusele tõhusamaid heitkoguste piiramise võtteid.

Näiteks võib tuua tootemaksud (väetiste, kahjuritõrjevahendite, patareide, kütuste puhul), mis suurendavad nende toodete suhtelist hinda, tekitades sel viisil pideva stiimuli vähem saastavate toode kasutamiseks ja tootmiseks (näiteks võimalus valida madala ja kõrge väävlisisaldusega kütuste vahel). Majandusmehhanismid on isereguleeruvad selles mõttes, et nad jätavad majandussubjektidele vabaduse kohaneda turusignaalidega otstarbekaimal võimalikul viisil.

2.4 Majandusmehhanismid toetavad põhimõtet saastaja – maksab ja kasutaja – maksab

Saastaja –maksab- põhimõte väidab, et saastajatel tuleb katta kõik heitkoguste negatiivsest mõjust tulevad ja negatiivse mõju vähendamisega seotud kulutused. See põhimõte on üks EL kui OECD keskkonnapoliitika nurgakividest ning see on viimastel aastatel leidnud kajastamist enamiku Kesk- ja Ida- Euroopa riikide keskkonnapoliitikates ja raamseadustes.

Saastaja – maksab – põhimõtte laienduseks on kasutaja- maksab- põhimõte. Ehkki seda põhimõtet on poliitikas ja õiguslikes/juriidilistes dokumentides seni vähem tunnustatud, kasutatakse seda de facto juba paljudes riikides niisuguste meetmete kaudu nagu näiteks kasutamistasud (vee ja jäätmete puhul). Arvata võib, et seda põhimõtet hakatakse erinevates riikides kasutama üha enam ja just vee, energia ja jäätmehoolduse sektoris.

2.5 Majandusmehhanismid aitavad teenida raha keskkonnavalasteks investeeringuteks või üldisteks riiklikeks kulutusteks

Vastupidiselt käsu- ja kontrollimeetmetele, mis ei tooda tulu ja on sageli täiendavaks rahaliseks koormaks valitsuse muude meetmete hulgas, teenivad keskkonnamaksud ja – tasud ühiskonnale täiendavat tulu väikeste täiendavate kulutuste hinnaga. Nn kulude katmise tasude puhul – nagu näiteks kasutamistasu reoveepuhastuse, energia, teede või parkimisvõimaluste, veekasutuse või tahkete jäätmete hoolduse eest – võimaldab teenitud tulu tagada teenuste kvaliteeti, keskkonnasäästlikust ning piisvalt kõrgena kehtestatud tasude puhul ka kulutuste täielikku tagasi teenimist.

Keskkonnamaksudest ja – tasudest saadavat tulu võib kasutada riigi prioriteetsete keskkonnainvesteeringute toetamiseks ning kaasfinantseerimiseks kavandatud programmide täitmise rahastamiseks või muudeks valitsuse kuludeks, mis ei pruugi olla seotud keskkonnakaalutlustega.

Keskkonnapoliitika seisukohast on paradoksaalne, et mida suurem on keskkonnamaksu keskkonnaalne tõhusus, seda väiksem on teenitud tulu (s.t mida kõrgem on keskkonnamaks, seda suurem on stiimul saastajale investeerimaks heitkoguse vähendamisse ning seda rohkem väheneb tegelik maksubaas). Selle tulemusena võib keskkonnamaksude kogujatel olla stiimuleid saastetaseme säilitamiseks, et tagada oma eelarvelaekumised või tuleb selleks maksumäära ajas pidevalt suurendada.

2.6 Majandusmehhanismid on kooskõlas praeguse prioriteetse suunaga maksu- ja rakendusmeetmete reformile

OECD kohaselt on rakendusmeetmete reformi viimaste aastate prioriteetide hulgas järgmised eesmärgid: konkurentsi soodustamine turgudel, valitsuse sekkumise tõhustamine (sh järelvalve tõhustamine), tarbijate vajaduste parem rahuldamine, kulutuste vähendamine ning tehnoloogilise innovatiivsuse soodustamine.

Isegi kui rakendusmeetmete reform üleminekumajandusega riikides üldjoontes edeneb, on enamiku Kesk- ja Ida- Euroopa riikide õigussüsteem endiselt nõrk ja selle edasiarendamine ülioluline. Tüüpiliste puuduste hulgas on näiteks maksevõimetus (osal elanikkonnast), nõrk tegevus seaduste täitmise tagamisel, kohtuasjade ülipikk menetlusaeg, mis vähendab võimalike kohtuotsuste hoiatavat mõju. Täiendava keskkonnapoliitikale omase probleemina on enamikus maades ametkondade (inim-, tehnoloogilised ja rahalised) võimalused heitkoguste seireks vähesed, seire aga on seaduste täitmise tagamise peamiseks eeltingimuseks. On selge, et nõrkade õigussüsteemide kontekstis on seaduste täitmist tagaval tegevusel rajanevad käsu- ja kontrollimeetmed vähem tulemuslikud kui majandusmehhanismid. Siiski tuleb märkida, et järelevalve nõrkus on omaette probleemiks ka majandusmehhanismide kasutamise korral, näiteks maksmatajätmise puhul. Seetõttu on oluline, et majandusmehhanismid oleksid kavandatud piisavalt läbimõeldult ja praktikas ellu viidud.

2.7. Majandusmehhanismidel võib olla positiivne mõju innovatiivsusele ja konkurentsivõimele

Kuna majandusmehhanismide kasutuselevõtt toob kaasa saastamise kallinemise ning niisuguste ressursside nagu fosiilkütused, vesi ja maavarad, kõrgema hinna, võib see omakorda ergutada võtma meie vajaduste rahuldamiseks kasutusele uusi protsesse, tehnoloogiaid ja tooteid. Näiteks võib tuua USA-s klorofluorsüsinike kasutamisel võetav maks, mis soodustas asenduskemikaalide väljatöötamist.

Seega aitavad majandusmehhanismid majandusel saastamise ja ressursside kulukuse suurendamise kaudu liikuda ressursside “ökoloogiliselt tõhusama” kasutamise poole.

Võttes arvesse keskkonnasõbralike uuenduste ekspordipotentsiaali, võivad majandusmehhanismid – juhul, kui need on õigesti kavandatud – tõsta ka konkurentsivõimet. Mida parem ja keskkonda säästlikum on tehnika seda odavamalt saab toota ja oma tooteid ka edasi müüa.

2.8. Majandusmehhanismid aitavad ettevõtteid ja tarbijaid pikemaajaliste valikute tegemisel

Ergutava mõju avaldamiseks kavandatud majandusmehhanism sunnib saastajat valima, kas investeerida vähemsaastavatesse meetmetesse või tasuda nõutavaid makse. (Siinjuures on eelduseks, et järelvalve majandusmehhanismi toimimise üle oleks piisav). Niisuguse ergutusfunktsiooni kaudu mõjutavad õigesti kavandatud majandusmehhanismid saastajate valikuid ja käitumist pikemas perspektiivis.

Hind ei ole aga sugugi ainus majanduslikku käitumist mõjutav faktor. Muude mõjurite hulgas on vähemsaastavatesse meetmetesse investeerimiseks vajaliku raha olemasolu või kättesaadavus; informatsiooni kättesaadavus alternatiivsete, vähem saastavate tehnoloogiate või toodete kohta, samuti niisuguste tehnoloogiate ja toodete olemasolu siseturul.

2.9 Majandusmehhanismid on kasulikud hajureostuse vähendamiseks

Hajureostusallikatest - nagu näiteks mootorsõidukite gaasiheidetest, spetsiifiliste toodete tekitatud

jäätmetest või põllumajanduses kasutatavatest kemikaalidest - tulenevad keskkonnaprobleemid on keerulised ning nende lahendamine käsu- ja kontrollimeetmete kaudu kallis. Majandusmehhanismid - näiteks tootetasud, tagatisrahade kasutamine või edasimüüdavad saastelood - suudavad aga tunduvalt hõlpsamini ja väiksemate kulutustega jõuda ka hajutatud ning väikesemastaabiliste saasteallikateni ning vähendada neist lähtuvaid heitkoguseid.

Majandusmehhanismide paindlikkusomadused on kokku võetud järgnevalt: lisaks turgu korrigeerivatele omadustele ja majandusliku otstarbekuse suurendamise tõhususele sobivad majandusmehhanismid ideaalselt keskkonnakaalutluste ja arenguvajaduste lepitamiseks ning keskkonna- ja majanduspoliitika integreerimiseks tulenevalt oma a) paindlikkusest, mis võimaldab heterogeensust ning b) muutuvatele tingimustele kohandumise võimest. Majandusmehhanismide paljulubavuse võtmeks on nende võime rakendada turu jõudu ja indiviidi isiklikke huvisid sobivas suunas. See toimub mitte delegeeritud või ette kirjutatud tegevuste kaudu, vaid tootjaid ja tarbijaid mõjutavate majanduslike stiimulite muutmise teel, kasutades maksimaalselt ära viimaste isiklikke huve ja nende käsutuses olevat informatsiooni.

3. Eesti maksusüsteem

Eesti Vabariigi põhiseaduse (RT 1992, 26, 349) kohaselt korraldab raharinglust Eesti Pank. Riiklikud maksud, koormised, lõivud, trahvid ja sundkindlustuse maksed sätestab seadus.

Iga aasta kohta võtab Riigikogu seadusena vastu riigi kõigi tulude ja kulude eelarve. Riigieelarve eelnõu esitab Riigikogule Vabariigi Valitsus hiljemalt kolm kuud enne eelarveaasta algust.

Kohalikul omavalitsusel on iseseisev eelarve ja neil on õigus seaduse alusel kehtestada ja koguda makse ning panna peale koormisi. [2]

Eesti maksusüsteemi määrab Maksukorralduse seadus (RT I 1994, 1, 5) [3]

Paragrahv 1. Seaduse objekt

(1) Käesolev seadus määrab Eesti maksusüsteemi, maksuseadustele esitatavad nõuded, maksumaksja, maksu kinnipidaja, garandi ja maksuhalduri õigused, kohustused ja vastutuse ning maksuvaidluste lahendamise korra.

Paragrahv 3. Maksusüsteem

Maksusüsteem koosneb maksuseadustega sätestatud ja kehtestatud riiklikest maksudest ning seaduse alusel valla- või linnavolikogu (edaspidi volikogu) poolt oma haldusterritooriumil kehtestatavatest kohalikest maksudest.

Paragrahv 5. Riiklikud maksud

Riiklikud maksud on:

- 1) aktsiisid;
- 2) tulumaksud;
- 3) hasartmängumaks;
- 4) kinke- ja pärandimaks;
- 5) käibemaks;
- 6) maamaks;
- 7) sotsiaalmaks;
- 8) tollimaks.

Paragrahv 6. Kohalikud maksud

- (1) Kohalikud maksud kehtestatakse volikogu poolt seaduse alusel.
- (2) Volikogu poolt kehtestatavad maksud ei tohi takistada inimeste, kaupade ja teenuste vaba liikumist.
- (3) Kohalike maksude kogumist korraldab valla- või linnavalitsus. [3]

Kohalikud maksud on näiteks:

1. isikumaks
2. paadimaks
3. reklaami- ja kuulutusemaks
4. teede- ja tänavate sulgemise maks
5. mootorsõiduki maks
6. loomapidamise maks

Lisaks eelpool toodule on Eestis rakendatud saastetasud ja Veeseaduse ning Maapõueseadusega sätestatud ressursikasutamise tasud, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist, sest maksuseaduse alusel ei ole need maksud.

Eesti maksusüsteemi kuuluvad maksud üldiselt ei toeta keskkonnahoidliku käitumist, kuid nad on teatud määral, kas otseselt või kaudselt, seotud keskkonnaga.

Alljärgnevalt on riiklikud maksud järjestatud vastavalt sellele kui palju nad mõjutavad keskkonnahoidliku käitumist ja keskkonnaseisundit.

Kütuseaktsiisiga maksustatakse Eestis toodetud ning Eestisse imporditud autobensiin, diislikütus, lennukipetrool ja -bensiin, mootorikütusena kasutatav vedel- ja surugaas, mootoriõli, kerge kütteõli, nende sarnased tooted ning nende komponendid ja lisandid.

Eestis toodetud kaubad ja mootorikütusena kasutatav imporditud vedel- ja surugaas maksustatakse aktsiisiga realiseerimisel või omatarbeks võtmisel, imporditud kaubad (v.a. vedel- ja surugaas) nende deklareerimisel vabasse ringlusesse. Esimesel juhul maksab aktsiisi ja esitab Maksuameti kohalikule asutusele aktsiisideklaratsiooni tootja või vedel- ja surugaasi importija. Importimisel makstakse aktsiis tollieeskirjadega sätestatud korras Tolliameti pangakontole.

Kütuseaktsiisi osas on vajalik ka maksuobjekti laiendamine (maksustatud ei ole näiteks raske kütteõli).

Kui me saame Euroopa Liidu liikmeks siis peavad meie kütuseaktsiisimäärad olema samad, mis on kehtestatud Liidu siseselt. (Lisa 1. Mineraalõlide võrdlustabel: EL/Eesti 2002/2003)

Kui kütuseaktsiisimäär on piisavalt kõrge, siis väheneb kütuse kasutamine, kuna kütus on kallis, ja nii tekib vähem reostust, järelikult võib sellest keskkond.

Mootorsõidukiaktsiisiga maksustatakse Eestis toodetud ja Eestisse imporditud sõiduaudod (summeeritud aktsiisimäär vastavalt mootorsõiduki silindrite töömahule ja vanusele) ja muud peamiselt reisijateveoks mõeldud mootorsõidukid, sealhulgas mootorsõidukid lumel sõitmiseks, golfiaudod jm. spetsiaalsed sõidukid, samuti mootorrattad (k.a. mopeedid) ja abimootoriga jalgrattad.

Mootorsõiduki tootja maksab aktsiisi selle müügil, vahetamisel, tasuta üleandmisel või omatarbeks kasutamisel ning importija mootorsõiduki Eestisse sisseveol. Eestis ümberehitatud mootorsõidukilt maksab aktsiisi sõiduki omanik enne Autoregistrikeskuses sõiduki andmetes muudatuste vormistamist.

Mootorsõidukiaktsiisiga ei maksustata: Eestis toodetud ja tootja poolt eksporditud mootorsõidukeid; välisriikide diplomaatide, konsulaarametnike ja nendega võrdsustatud rahvusvaheliste ja valitsustevaheliste organisatsioonide esindajate ning diplomaatiliste ja konsulaaresinduste ja nendega võrdsustatud rahvusvaheliste ja valitsusväliste organisatsioonide esinduste ametialaseks või isiklikuks kasutamiseks ettenähtud mootorsõidukeid; puuetega inimestele kasutamiseks või puuetega inimeste veoks ehitatud või kohandatud mootorsõidukeid; pärimise teel omandatud ja ümberasuja varana imporditavaid mootorsõidukeid; üle 35 aasta vanuseid mootorsõidukeid.

Mootorsõidukid maksustatakse aktsiisiga vastavalt mootorsõiduki silindrite töömahule ja vanusele. Aktsiis arvutatakse mõlema määra järgi ja summeeritakse. (Lisa 2. Näiteid mootorsõidukiaktsiisi määradest)

Esimese mai 2002 seisuga oli Eesti Autoregistris arvel 397 tuhat sõidu-, 79 tuhat veoautot ja 5 tuhat bussi. Neist kolmveerand, ehk 355 tuhat, on vanemad kui kümme aastat, ja viimaste hulgas on peaaegu pooled üle 18 aasta vanad.

Suuremat aktsiisi peaksid maksma inimesed, kes ostavad omale auto mille silindrite töömaht on suur või auto on vana. Kui maks on kõrge, siis inimesed valivad, kas nad ostavad suure ja võimsa või väiksema ja uuema auto, mis on keskkonnasõbralikum.

Pakendiaktsiisiga maksustatakse Eestis täidetud, Eestisse imporditud ja taassisseveetud täidetud alkoholipakend ja karastusjookide pakend. Eestis täidetud pakendilt ja taassisseveetud pakendilt maksab aktsiisi pakendi kasutaja ehk täitja või pakendi taassissevedaja pakendi müümisel,

vahetamisel, tasuta võõrandamisel või omatarbeks kasutusse võtmisel, imporditud täispakendilt selle importija kauba deklareerimisel impordiks vahetult selle toimetamisel Eesti tolliterritooriumile või pärast eelneva tolliprotseduuri kohaldamist.

Pakendiaktsiisiga ei maksustata pakendit, millest vähemalt 60 % taaskasutatakse.

Pakendiaktsiisi määrad on pakendi materjalist sõltuvalt järgmised:

Materjal	Aktsiisimäär kroonides	
	Pakendi kohta	liitri kohta
Klaas, keraamika	0,50	2,00
Plastik	1,00	2,00
Metall	0,75	2,00
Muu	0,25	1,00

Tabel 1 pakendiaktsiisi määrad [4]

Aktsiis arvutatakse mõlema määra järgi ja summeeritakse.

Kuivõrd pakendiaktsiisi seadus võeti vastu peamiselt keskkonnakaitse eesmärgil, on selle peamiseks ülesandeks soodustada pakendi korduvkasutamist (taaskasutatavat pakendit aktsiisiga ei maksustata) ja seetõttu oleks pakendiaktsiisi seadus oma ülesande kõige paremini täitnud siis, kui pakendiaktsiisi riigieelarvesse üldse ei laekuks.

Pakendi ja pakendijäätmete vältimiseks ja vähendamiseks ning nende kahjuliku mõju vähendamiseks inimestele ja keskkonnale tuleb pöörata rohkem tähelepanu pakendile kui potentsiaalsele jäätmetekkeallikale. Seda saab teha toote arendamise, tootele nõuete esitamise ja tarbija käitumise mõjutamise kaudu. Oluline on siinjuures saastaja-maksab- ja tootjavastutusepõhimõtete rakendamine, mille kohaselt pakendi ja pakendijäätmehoolduse kulutused jagunevad pakendatud toote valmistaja/importija ja tarbija vahel. See sunnib pakendi valmistajat, kasutajat või importijat pakendi ja tootearendamises arvestama pakendi ja pakendijäätmete vähendamise ning vältimise võimalusi. Ettevõtteid on võimalik mõjutada ka teatud pakendeid ja pakendimaterjale maksustamise ja nende kasutamise keelamise teel.

Praegu puudub Eestis üleriigiline kõiki pakendiliike hõlmav ja nende tekkekohti kattev kogumis- ja taaskasutussüsteem. On korraldatud ainult alkoholi- ja karastusjookipakendite kogumine, sorteerimine ja taaskasutamine. Lisaks kogutakse ja taaskasutatakse mõningaid pakendiliike tänu nende materjali suhteliselt suurele väärtusele (klaas- ja metallpakend, mõningad transpordipakendi liigid).

Olmejäätmete koostises olevatest pakendijäätmetest kogutakse klaas- ja plastpudeleid, metallpurke ning kihilisest kartongist (komposiit) pakendeid. Kõige paremini on korraldatud ringluspakendi (klaaspudelid) kogumine. Ülejäänud pakendite ja pakendijäätmete eraldi sorteerimist, kogumist ning taaskasutamist veel ei toimu ning seepärast ladestatakse need pakendijäätmed koos muude jäätmetega täna valdavalt prügilatesse. Ladestamise korral on esmaseks keskkonnamõjuks prügilate mõju pinnasele, pinna ja põhjaveele ning õhu kvaliteedile. Kõige nähtavam on pakendite mõju keskkonnale looduses vedeleva prügina, mis põhjustab visuaalse reostuse.

Pakendi ja pakendijäätmete taaskasutamise suunamiseks ja edendamiseks näeb pakendiseadus ette teatud majandusmeetmete rakendamise. Selleks võib olla pakendi tagatisraha määramine, pakendiaktsiisi rakendamine või muud analoogilised meetmed.

Pakendiaktsiisi rakendamine alkoholi- ja karastusjoogipakendile on olnud heaks stiimuliks nende pakendite kogumiseks ja taaskasutamise korraldamiseks, pakendite taaskasutamine on suurenenud aasta-aastalt, kusjuures tarbija jaoks märgatavat jookide hinnatõusu see kaasa pole toonud. Rohkem tähelepanu tuleks pöörata ka teiste pakendijäätmete vähendamisel, näiteks kihilistele kartongpakenditele, need on tänu oma koostisele keskkonnavahetuks ja nende kasutamist tuleks piirata. Üks võimalus selleks on kehtestada kartongpakendile kõrge aktsiisimäär, see sunnib ettevõtteid otsima võimalusi selle pakendi vähendamiseks või asendamiseks mõne muu pakendimaterjaliga.

Eestis on rida pakendi ja pakendijäätmete kogumise ning taaskasutamisega tegelevaid ettevõtteid, kes teevad seda teenustööna jooke tootvatele, importivatele ja turustavatele ettevõtetele. Joogipakendi taaskasutamiseks sõlmivad ettevõtted lepingu jäätmekäitlusettevõttega, kes tagab nende pakendi sorteerimise, kogumise ja taaskasutamise nõutud ulatuses ning maksavad selle eest teenustasu. Selleks on jäätmekäitlusettevõtteid loonud suurematesse linnadesse ja asulatesse joogipakendi ja pakendijäätmete kogumisvõrgustikke. Praegu kogutakse Eestis pakendimaterjali kahe skeemi alusel: alkoholi ja karastusjookide ringluspakendit kogutakse (ostetakse kokku) peamiselt sorteeritud vastuvõtmise punktides, nn taarapunktides (põhineb tagatisrahade süsteemil) ja pakendijäätmete sorteeritud kogumine kogumismahuteid kasutades.

Omavalitsustele on vastavalt jäätmeseadusele (RT I 1998, 57, 861; 1999, 23, 353) [5] ja pakendiseadusele (RT I 1995, 47, 739; 1997, 53, 836) [6] pandud kohustus planeerida ja korraldada oma haldusterritooriumil jäätmealast tegevust, sealhulgas pakendi ja pakendijäätmete sorteerimist,

kogumist ja taaskasutamist. Mitmed omavalitsused on juba asunud jäätmehoolduseeskirjade ja -kavade abil ka jäätmete vähendamise, sorteerimise ja taaskasutamise reguleerimisele. Pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteem on praegu siiski rajatud omavalitsuse keskkonnateadlikkusele või eelarve võimalustele finantseerida kogumissüsteemi. Sellepärast on pakendijäätmete sorteeritud kogumist korraldatud eelkõige suuremates linnades ja asulates, mujal on kogumine juhuslik või puudub suures osas üldse.

Tubakaaktsiisiga maksustatakse Eestis toodetud ja Eestisse vabaks ringluseks imporditud suitsetamistubakas, sigaretid, sigarid ja sigarillod, närimistubakas ja muud tubakatooted. Eestis toodetud tubakatoodelt maksab aktsiisi tootja ja Eestisse toimetatud tubakatoodelt importija. Iga inimene, kes suitsetab rikub nii enda kui ka teiste elukeskkonda, selleks et seda vältida, tuleks kehtestada kõrgemad aktsiisi määrad. Lõppkokkuvõttes oleksid suitsud kallimad ja inimesed tarbiks neid tunduvalt vähem.

Käibemaksu standardmääraks on Eestis 18% kauba või teenuse maksustatavast väärtusest, rakendatakse ka 5% ja 0% määra. Käibemaksuseadusest (RT I 2001, 64, 368) lähtuvalt on tuule- ja veejõul toodetud elektrienergia käibemaksumäär 0%, ohtlike jäätmete käitlemisel 5%. Käibemaksuvaba on imporditav kaup - reaktiiv, mikrobioloogilisteks uuringuteks vajalik sööde või diagnostikum, veterinaarkontrolliks või keskkonna, toidu, joogivee, tarbekaupade või teenuste või põllumajandustoodangu ohutuse diagnostikaks ettenähtud laboratooriumiseade või ravimite ja meditsiiniseadmete kvaliteedikontrolliks Eestisse toimetatav kaup, mille impordib põllumajandus-, sotsiaal- või keskkonnaministeerium või mõne eelnimetatud ministeeriumi valitsemisalas olev amet või inspeksioon. [7]

Euroopa Liiduga liitudes kaob ära 0% käibemaksumäär. Siis tuleb ka tuule- või veejõul toodetud elektrienergia eest maksta võibolla käibemaksu määraga 18% kui läbirääkimiste käigus ei suudeta vastu võtta muid otsuseid, näiteks 5% käibemaksumäära.

Maamaks on riiklik maks, mis laekub 100% ulatuses maa asukohajärgse kohaliku omavalitsuse eelarvesse. Maamaksu summa saadakse maa maksustamishinna korrutamisel maamaksumääraga. Maamaksu määr on üldjuhul 0,1-2,5 (alates 2002.aastast) protsenti maa maksustamishinnast. Maksumäära kehtestab kohaliku omavalitsusüksuse volikogu.

Maa maksustamishind määratakse maa korralise hindamise teel, kasutades masshindamise meetodit ning võttes aluseks turuinformatsiooni. Maa hindamise objektiks on maatükk ilma sellel asuvate ehitiste, kasvava metsa, muude taimede ja päraldisteta.

Maamaksuga maksustatakse kogu maa. Maamaksu maksab maa omanik, teatud juhtudel ka maa kasutaja.

Maamaksu soodustusi on kaheksa:

- soodustus, mis tuleneb maksumaksja isikust (nt pensionärid);
- soodustus, mis tuleneb maa sihtotstarbest või maa kasutamisele seatud piirangutest (näiteks haritav maa ja looduslik rohumaa, samuti maa, millel majandustegevus on kitsendatud).

Maamaks on kaudselt seotud keskkonnaga, läbi looduskaitsealadele antud maksusoodustustega.

Tulumaksu maksavad residendist füüsilised isikud kogu oma tulult, olenemata selle teenimise kohast (riigist). Maksustamisperiood on aasta, maksuvaba tulu 2001. ja 2002. aastal 12000 krooni. Füüsilisest isikust ettevõtjate ettevõtlustulu arvestamine toimub kassapõhiselt, ettevõtluse tulude ja kulude vahe maksustatakse nii tulu- kui sotsiaalmaksuga. Maksumäär on 26%, maksustamisperioodiks on kalendrikuu.

Tulumaksuseaduse (RT I 1999,101,93;2000, 102, 667) alusel ei pea enam investeeringutel maksuma tulumaksu, see soodustab kõiki investeeringuid, kaasa arvatud ka keskkonnainvesteeringuid, lähtuvalt sellest on maksu seos keskkonnaga kaudne. [8]

Tollimaksuga maksustatakse põllumajandusloomi ja -saadusi, mis lubatakse Eestis vabasse ringlusesse. Tollimaksu võetakse kauba tolliväärtuselt.

Tollimaksu määrad on 0-59 %, mis mahuvad Maailma Kaubandusorganisatsiooniga kokkulepitu piiridesse. Enamsoodustusrežiim tähendab seda, et kõiki riike tuleb kohelda kõige soodsamalt koheldava riigiga võrdselt. See tähendab, et kõikidest riikidest pärit kaupadele kehtivad ühesuurused tollimaksu määrad. Erandiks on riigid, kellega Eesti on sõlminud vabakaubanduslepingu (Ukraina, Tšehhi, Slovakkia, Türgi, Läti, Leedu, Poola, Sloveenia, Ungari, EFTA- riigid (Norra, Island, Šveits, Liechtenstein), Euroopa Liit ja Fääri saared)).

Vabakaubanduslepingu riikidest pärinevaid kaupu tollimaksuga ei maksustata tingimusel, et tollile esitatakse kauba päritolu tõendav dokument.

Tollimaksu mõju keskkonnale on seda suurem, mida differentseeritum ta on. Kui keskkonnahoidlikele kaupadele kehtib madalam maksu määr, siis imporditakse või eksporditakse neid rohkem.

Sotsiaalmaksu makstakse riiklikuks pensioni- ja ravikindlustuseks vajaliku tulu saamise eesmärgil töö- ja teenistussuhtes tehtavatelt väljamaksetelt, juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani

liikmele makstud tasudelt, füüsilisele isikule võlaõigusliku lepingu alusel makstud tasudelt, samuti erisoodustustelt ja neilt makstavalt tulumaksult. Sotsiaalmaksu maksjaks on tööandja, maksustamisperioodiks on kalendrikuu.

Füüsilisest isikust ettevõtja maksab sotsiaalmaksu oma ettevõtlustuludelt, millest on tehtud ettevõtlusega seotud mahaarvamised; maksustamisperioodiks on kalendriaasta, mille kestel tuleb sooritada kord kvartalis avansilisi makseid.

Teatud isikute kategooriate (näiteks ajateenijad, töötu abiraha või lapsehooldustasu saajad) eest maksab sotsiaalmaksu riik.

Sotsiaalmaksu makstakse üldjuhul määraga 33% realselt makstud tasult, ent põhikohaga töötaja/teenistuja puhul vähemalt riigieelarvega kehtestatud kuumääralt, milleks 2002. aastal on 700 krooni. Maks ei ole keskkonnaga seotud, ta on sihtotstarbeline. Maksust 20% läheb riiklikku pensionikindlustusse ja 13% ravikindlustusse. [19]

Maksude laekumise süsteem on järgmine:

Riigieelarvesse laekuvad käibemaks, aktsiisimaksud, ettevõtte tulumaks, 95% hasartmängumaksust, tollimaks ja 44% üksikisiku tulumaksust. Sotsiaalmaksust laekub 20% riikliku pensionikindlustuse eelarvesse ja 13% riikliku ravikindlustuse eelarvesse.

Kohalikku eelarvesse laekub 5% hasartmängumaksust, 56% üksikisiku tulumaksust, ja maamaks ning kohaliku omavalitsuse kehtestatud maksud. Näiteks mootorsõidukimaks, mis on kehtestatud Tallinnas.

4. Saastetasud ja loodusressursi kasutamistasud

Eestis kasutatavad majandusmehhanismid on subsiidiumid, pakendiaktsiis, saastetasu, veeerikasutustasu, maavarade kaevandamisõiguse tasu, kalapüügi ja jahipidamise õiguse tasud.

Keskkonnamaksu võib vaadelda kui keskkonnakasutuse müügi hinda, ta jaguneb saastetasuks ja loodusressursi kasutusõiguse tasuks. Saastetasu on tasu, mida maksab füüsiline või juriidiline isik saasteainete või jäätmete keskkonda viimise eest. Loodusressursimakse rakendatakse loodusvarade kasutamise eest, et kompenseerida loodusest ammenduvate või aeglaselt taastuvate loodusvarade kasutamisest tulenevat kahju. Selle maksu abil üritatakse vältida loodusvarade ammendumist ja nende raiskamist. Ressursimaksudeks on näiteks maavarade kaevandamise maks ja veeerikasutustasu.

Keskkonnamaksu maksab isik, kes on saanud keskkonnavalda või seaduses sätestatud muul alusel õiguse:

1. eemaldada looduslikust seisundist loodusressurssi;
2. viia keskkonda saasteaineid või jäätmeid;

Keskkonnamaksude/tasude eesmärgiks on:

- ergutada loodusvarade kasutajaid säästlikusele
- koguda raha keskkonnakaitse, loodusvarade ja looduse mitmekesisuse ning kvaliteedi säilitamise riiklike meetmete finantseerimiseks
- ergutada saastajaid kasutama keskkonnakaitse meetmeid
- aitata kaasa tootmisväliste kulutuste muutmisele tootmissisesteks
- toetada riigi keskkonnakaitse regulatsioonide kasutamist ja muuta neid tõhusamaks
- ergutada keskkonnasõbralikuma kütuse ja toorme kasutamist

4.1 Keskkonnamaksude kehtestamise õiguslikud alused

Keskkonnamaksude kehtestamise õiguslikeks alusteks on vastavad seadused ja nende põhjal tehtud määrused.

Alljärgnevalt on ära toodud peamised õiguslikud allikad:

Maapõueseadus (RT I 1994, 86/87, 1488; 1995, 75, 1321; 1996, 49, 953; 1997, 52, 833; 86, 1461; 93, 1562; 1998, 64/65, 1005; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2000, 54, 348; 102, 670);

Vabariigi Valitsuse 7. oktoobri 1998.a määrus nr 226 “Riigi omandisse kuuluvate maavarade kaevandamisõiguse hindade kinnitamine” (RT I 1998, 88, 1438);

Vabariigi Valitsuse 6. novembri 2001.a määrus nr 342 “Riigi omandisse kuuluvate maavarade kaevandamisõiguse tasu määrad” (RT I 2001, 90, 539), jõustub 1. jaanuaril 2003.a;

Veeseadus (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 241; 1998, 2,47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2001, 7, 19);

Vabariigi Valitsuse 8. mai 2001. a määrus nr 160 “ Vee erikasutuse tasu määrad veevõtu eest veekogust või põhjaveekihist” (RT I 2001, 45, 250),

Saastetasu seadus (RT I 1999, 24, 361; 54, 583; 95, 843),

Saastetasu seaduse muutmise seadus (RT I 2001, 102, 667);

Pakendiaktsiisi seadus (RT I 1997, 5/6, 31);

Keskkonnakasutusest laekuva raha kasutamise seadus (RT I 1999, 54, 583);

Keskkonnakasutusest laekuva raha kasutamise seaduse muutmise seadus (RT I 1999, 101, 905)

Mootorkütuseaktsiisi seaduse (RT I 1993, 38, 563; 1996, 90, 1613; 1997, 73, 1201; 77, 1314; 86, 1464; 1998, 57, 862; 1999, 10, 158; 2000, 33, 199; 59, 380; 2001, 88, 531)

Mootorsõidukiaktsiisi seadus (RT I 1995, 17, 236;1998, 111,1831;1999, 56, 588)

Ulukiküttimisõiguse hind ja tasumise kord (KKMm RTL 2002, 28, 389)

Jahirendi arvestamise ja tasumise kord (KKMm RTL 2002, 25, 348)

Kalapüügiseaduse (RT I 1995, 80, 1384; RT I 1996, 27, 567)

Kutselise kalapüügiõiguse tasu määrad 2002. aastaks. (RT I 2002,1, 2)

Piiratud kalapüügiõiguse tasu määrad 2002. aastaks (RT I 2002,1,3)

Maapõueseaduse alusel riigi omandisse kuuluva maavara kaevandamisõiguse tasu määrab Vabariigi Valitsus. Tasumise korra kehtestab keskkonnaminister. Vabariigi Valitsusel on õigus seada maavara kaevandamise tasu sõltuvaks maavara asukohast, looduskaitsest, tähendusest ja kvaliteedist, samuti on tal õigus tasumäärasid kõrgendada, teha tasusoodustusi või vabastada tasust. Üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu laekub 30% ulatuses riigieelarvesse ja 70% kohalikku eelarvesse. Kohaliku tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu laekub täielikult kohaliku omavalitsuse eelarvesse. [9] (lisa 3, riigi omandisse kuuluvate maavarade kaevandamisõiguse tasu määrad)

1997. aastast on põlevkivi kaevandamise õiguse tasu tõusnud 100%, mille tulemusel on kaevandamise õiguse tasudest saadav tulu oluliselt suurenenud.

Veeseadus reguleerib vee kasutamist ja kaitset, maaomanike ja veekasutajate vahelisi suhteid.

Veekogu avalik kasutamine on tasuta kui seadus ei näe ette teisiti, erikasutus on tasuline, välja arvatud siis kui vett võetakse põllumajandusliku maa niisutamiseks, tiigikalakasvatuse tarbeks, isikliku majapidamise tarbeks põhjaveest, energiaammutamiseks või veekogu omanikule kuuluvast veekogust. [10]

Vee erikasutuse tasust laekub 50% riigieelarvesse ja 50% erikasutuse koha järgse valla või linna eelarvesse. Piiriveekogude puhul laekub tasu riigieelarvesse.

Vee erikasutuse tasu määrad veevõtu eest põhjaveekihist või veekogust kehtestab Vabariigi Valitsus. Tasumäärad on erinevad, sõltuvalt veekogust ja põhjveehorisondist. (lisa 4, vee erikasutuse tasu määrad veevõtu eest veekogust või põhjaveekihist)

Veevõtu eest erikasutusloata tuleb tasuda viiekordse hinnaga. Viiekordne erikasutuse hind tuleb tasuda ka neil kes kasutavad vett lubatust rohkem.

Vee erikasutuse tasu arvutamise ja tasumise korra ning jaotumise kohalike eelarvete vahel kehtestab keskkonnaminister.

Viimastel aastatel on põhjavee ülemiste kihtide ja pinnavee erikasutustasu määrasid tõstetud 100%.

Saastetaseadus sätestab tasumäärad saasteainete ja jäätmete keskkonda viimisel ning tasu arvutamise ja maksmise korra. [11]

Saastetasu rakendatakse, kui saasteaineid viiakse välisõhku, veekogusse, põhjavette või pinnasesse või kõrvaldatakse jäätmeid. Saastetasu ei pea maksma juhul kui kogused ja viis on sellised, mille puhul luba ei nõuta või kui juhtuvad loodusõnnetused ning veelgi suurema kahju ärahoidmiseks.

Saastetasu asendatakse investeerimiskohustusega siis kui investeeringu tegemisel saavutatakse märkimisväärne keskkonnakasv. Saastaja peab rakendama omal kulul keskkonnakaitse meetmeid, mis tagavad jäätmete või saasteainete vähendamise kolme aasta jooksul rakendamiseelse perioodi viimase aruandeaastaga võrreldes vähemalt 25%. Saastetasu saab asendada vaid selle keskkonnameedia (õhuheitmed, veeheitmed, jäätmed) heitmetasude ulatuses, mille keskkonnaheitmeid keskkonnainvesteeringu tulemusel vähendatakse. Nii saab õhuheitmete ühe komponendi vähemalt 25%- liseks vähendamiseks kavandatavat investeeringu maksumust kompenseerida saastetasu asendamisega vaid investeeringu eelsele aastale järgnevate maksimaalselt 3 aasta õhuheitmete eest arvestatud tasude ulatuses, mitte rohkem.

Saastetasu asendatakse ettevõtte ja keskkonnaministri vahel sõlmitud leppega kui ettevõtte soovib saastetasu asendamist ja kavandatud investeering vastab saastetasu seaduses toodud tingimustele.

Tihti peale ei taheta asenduslepinguid teha, eriti väiksemate ettevõtete puhul, sest keskkonnahoidliku tehnika ja vastavate keskkonnakaitse alaste meetmete maksumus on suur kuid saastetasu väike. Näiteks Narva Vesi maksis aastal 2000 vee saastetasu 1,6 miljonit krooni. Reoveepuhasti renoveerimiseks tuleb investeerida aga 60-70 miljonit krooni 4-5 aasta jooksul.

Heitmete viimisel välisõhku kehtivad teatud baasmäärad, (lisa 5, saastetasu rakendamine saasteainete viimisel välisõhku) neid määrasid suurendatakse saasteainete viimisel välisõhku teatud kordades vastavalt saastaja asukohale. Näiteks Haapsalus, Kuressaares, Narva-Jõesuus ja Pärnus asuvate paiksete saasteallikate puhul suurendatakse saastetasu saasteainete viimisel välisõhku 2,5 korda.

2002-2005 aastani suurendatakse saasteainete viimisel välisõhku saastetasu määrasid 20 % võrra aastas. Lenduvate orgaaniliste ühendite saastetasu määrasid tõsteti 1. jaanuarist 2002 võrreldes 2001. aastaga 2,9 korda, ka Euroopa Liit pöörab nende heitmete vähendamisele suurt tähelepanu, kuna need on tervisele ohtlikud.

Saastetasu saasteainete viimise eest veekogudesse, põhjavette ja pinasesse makstakse 8 grupi ainete eest; fosforiühendid, orgaanilised ained, lämmastikuühendid, sulfaadid, hõljuvained, fenoolid, naftasaadused ning vesi, mille happelisus erineb normist. (lisa 6, saastetasud saasteainete viimise eest veekogusse, põhjavette ja pinasesse).

Kui saasteainete kogused ületavad neid koguseid, mis loas lubatud, siis ületäinud koguste eest tuleb ettevõttel maksta 10 kordse tasumääraga, loa omamise nõude eiramise korral tuleb tasuda 15 kordse tasumääraga.

Saasteainete viimisel veekogudesse, põhjavette ja pinnasesse suurendatakse saastetasu määrasid kõige rohkem kui suublaks on kaitsmata põhjaveega pinnas 2,5 korda, väikseim kõrgendatud määr on heitvee juhtimisel merre süvamerelasuga 1,2 korda.

Saastetasu määrasid vähendatakse kui suublaks on keskmiselt kaitstud põhjaveega pinnas või kui saastetasu maksja on täitnud kõik kehtestatud nõuded veekogusse juhitava heitvee kohta või on kõik heitvee puhastamist või heitvett iseloomustavad näitajad paremad kehtestatutest, 2 korda. Kui suublaks on hästi kaitstud põhjaveega pinnas on vähendamise kordaja 3.

20% võrra tõstetakse tasumäärasid igal aastal kuni 2005 aastani saasteainete viimisel veekogudesse, põhjavette või pinnasesse, välja arvatud sulfaatidel, mille tasumäär tõuseb 5% aastas. Sulfaatide eemaldamiseks reoveest puudub tööstuslikult kasutatav meetod, samuti on see saasteaine suhteliselt väheohtlik.

Jäätmete keskkonda viimise saastetasu määrad kasvavad 20% iga aasta kuni aastani 2005, välja arvatud põlevkivi lend- ja koldetuhal, mille tasumäär kasvaks on määratud 5% aastas, tingitud sellest, et mitte mõjutada oluliselt elektri hinda ja tagada Eesti majanduse konkurentsivõime säilitamine ning arvestada tuleb ka elanikkonna üldise maksevõimega. (lisa 7, saastetasu määrad jäätmete keskkonda viimise eest)

Kuni 1997. aastani olid põlevkivi kaevandamisel ja töötlemisel ning energia tootmisel tekitatud jäätmete keskkonda viimise saastetasu määrad võrreldes sama ohtlikuse klassi jäätmete saastetasu määradega 90% madalamad. Alates 1997. aastast on saastetasu määrasid tõstetud ning 2001. aasta alguseks moodustasid nad sama ohtlikuse klassi jäätmete tasumääradest peaaegu 60%.

Keskkonnale vähemohliku poolkoksi nn.kuiva ladestamisviisi kasutamise ergutamiseks on saastetasu määr kolm korda väiksem. Endist saastetasumäärat rakendatakse juhul, kui poolkoksi ladestatakse veega käidelduna.

Seni on jäätmete keskkonda viimise saastetasu määrasid suurendatud kolm korda, kui ladestuskoht asub linna alevi või puhkeala piires või nende piirile lähemal kui 3 km, ja kaks korda, kui ladestuskoht ei vasta sanitaar- või keskkonnanõuetele. Alates aastast 2002 jäetakse ära nn asukohakoefitsient 3 ning suurendatakse vastavalt nõuetekohasuse koefitsendini. Viimane saab olema 6 aastast 2002 ja 8 aastast 2005. Põlevkivi lend-ja koldetuha ladestamise nõuetekohasuse koefitsendi suurus saab olema 4 alates aastast 2002 ja 5 alates aastast 2005. Põlevkivi poolkoksi kuiva ladestamisviisi juures rakendatakse järk-järgult kasvavat nõuetekohasuse koefitsenti. Taoline ladestuspaikade koefitsientide muutmine on vajalik Eesti jäätmekäitluse korrastamise

Saastetasu määrasid suurendatakse eesmärgil, et jäätmetekitajad leiaks võimalusi jäätme tekke vähendamiseks, taaskasutamiseks, komposteerimiseks ning ei loodaks ainult jäätmete lõppladestamisele, kuna see on kulukas.

Näiteks tohib igaüks lihtkäsõnnega kala püüda tasuta riigile ja kohalikule omavalitsusele kuuluval või eraomanikule kuuluval avalikuks kasutamiseks määratud veekogul, arvestades lubatud püügiaegade, -kohtade ja kalaliikide kohta kehtestatud piiranguid. Kutseline kalapüügiõigus ja piiratud kalapüügiõigus on tasulised. Tasu suuruse määrab igaks kalendriaastaks Vabariigi Valitsus, lähtudes püügipiirkonna eripärast, püügivahendi liigist ja selle püügivõimsusest või rahvusvahelise lepingu alusel jaotatavatest püügivõimalustest. [12]

Arvestatud jahirendist kantakse 20 protsenti jahimaade asukoha järgse omavalitsuse eelarvesse.

Ulukiküttimisõiguse hinnad peavad sõltuma küttimisõiguse taotleja osalemisest ulukihooldetöödes.

§2. Keskkonnakasutusest laekuvast rahast kantakse riigieelarvesse:

- 27

- 8) uluki küttemisõiguse hind;
- 9) kalapüügiõiguse tasu;
- 10) 26 protsenti riigimetsast uuendusraieteks müüdud kasvava metsa raieõiguse tasust;
- 11) 26 protsenti riigimetsa majandaja uuendusraietest saadud metsamaterjali müügist laekunud rahast;
- 12) keskkonnale tekitatud kahju hüvitus.

§ 3. Keskkonnakasutusest laekunud raha kasutamise sihtotstarve

(1) Riigieelarvesse keskkonnakasutusest laekunud raha kasutatakse käesolevas seaduses sätestatud ulatuses loodusvarade taastootmiseks, keskkonnaseisundi hoidmiseks ja keskkonnakahjustuste heastamiseks.

(2) Käesoleva seaduse tähenduses:

- 1) loodusvarade taastootmine on loodusvarade kasutamisega seotud keskkonnakahjustuste likvideerimine, keskkonnaseisundi taastamine, taastuvate loodusvarade looduslikule taastumisele kaasaaitamine, taastumatute loodusvarade täiendavate varude ning jäätmete taaskasutamise võimaluste uuringud;
- 2) keskkonnaseisundi hoidmine on keskkonnaseisundi jälgimine ja saastamist vähendavate keskkonnakaitseliste abinõude rakendamine, keskkonnauuringud ning loodusobjektide kaitse korraldamine;
- 3) keskkonnakahjustuste heastamine on tegevus, mis on suunatud keskkonna saastamist põhjustavate saastekollete likvideerimisele, keskkonna endise seisundi taastamisele ning kaitsealuste liikide poolt tekitatud kahju hüvitamine.

§ 4. Keskkonnakasutusest laekunud raha sihtotstarbelise kasutamise ulatus

Käesoleva seaduse §-s 2 loetletud, riigieelarvesse laekunud raha kasutatakse loodusvarade taastootmiseks, keskkonnaseisundi hoidmiseks ja keskkonnakahjustuste heastamiseks järgmises ulatuses:

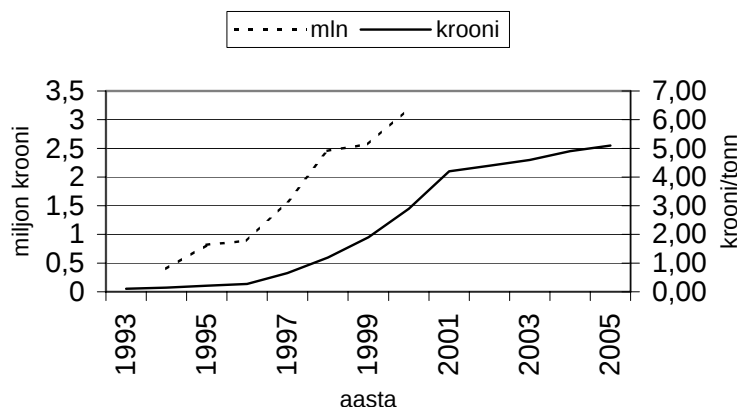
- 1) punktides 1, 3--9 ja 12 nimetatud -- 100 %;
- 2) punktis 2 nimetatud -- 50 %;
- 1) punktides 10 ja 11 nimetatud -- 15 %.

(lisa 8, keskkonnaalaste sissetulekute jaotus)

Kuna on tõusnud keskkonnamaksu ja- tasu määrasid siis on tõusnud ka laekumised nendelt. Edaspidi suurendatakse neid määrasid veelgi, keskmiselt 20% aastas, kuid laekumiste kogusumma

kasv on väiksem keskkonnakaitse meetmetest tingitud saastamise vähendamise ja investeeringute tõttu.

Kõige rohkem on hetkel tõusnud laekumised jäätmete keskkonda viimisel tasutud saastetasudelt. Kui aastal 1994 oli laekumine jäätmetelt 0,403 miljonit USD (6,9719 miljonit krooni) siis 2000 aastal oli see näitaja 3,199 miljonit USD (55,343 miljonit krooni).

Graafik 1 lend-ja koldetuha saastetasu võrrelduna jäätmetasude sissetulekuga summeeritult

Ressursikasutusmaksudest on suure tõusu läbi teinud tasu veevõtult, 1994 aastal 0,659 miljonit USD (11,4007 miljonit kr.) 2000 aastal 3,886 miljonit USD (67,228 miljonit kr.). [14] (Lisa 9 Keskkonnasissetulekute ülevaade 1994-2000)

2001. aastal laekus keskkonnamaksudest riigieelarvesse 263 miljonit krooni, mis on neljandiku võrra rohkem kui 2000. aastal laekunud 197 miljonist kroonist. Kõigist laekumistest suurima osa moodustasid saastetasud, mida erinevad ettevõtted maksid kokku 158 miljonit krooni. Suurim kasv oli mullu kalapüügiõiguse tasude laekumises, mis kasvasid ligi kahekordselt. Kui 2000. aastal maksid kalurid kalapüügiõiguse eest 4,8 miljonit krooni, siis mullu oli see arv 37,8 miljonit krooni. Kalapüügiõiguse tasude laekumine kasvas eelmisel aastal eelkõige seetõttu, et esmakordselt korraldas ministerium püügivõimaluste enampakkumisi, kus püügiõiguse hinnad kasvasid.

Muudest keskkonnamaksudest riigieelarvesse laekunud rahadest moodustasid vee erikasutustasu ligi 41 miljonit krooni, maavara kaevandamisõiguse tasu 20,7 miljonit krooni, jahirent 1,5 miljonit krooni, ulukite küttemisõiguse tasu 1,4 miljonit krooni, keskkonnale tekitatud kahju hüvitis 1,3 miljonit krooni. Kõige enam, 177 miljonit krooni, laekus keskkonnamakse Ida-Virumaalt, kuhu on koondunud suuremad tööstusettevõtted. [15]

5. Keskkonnamaksude võrdlus teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega

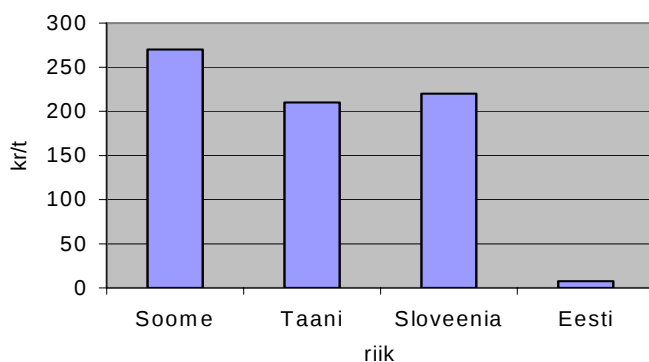
Euroopa Liidus on juba aastakümneid keskkonnakaitse poliitikas kehtinud saastaja/tarbija maksab printsiip. Üha rohkem räägitakse vajadusest muuta ettevõtete väliskulud tootmiskuludeks, mis tähendab muu hulgas seda, et keskkonnakulud peavad sisalduma toote hinnas. Riigid, kes neid põhimõtteid praktikas järgivad on oodatud Euroopa Ühisturul.

Võrreldes teistes Euroopa riikides kehtestatud keskkonnamaksudega on Eesti keskkonnamaksud väga madalad. Erinevus tuleb ka sellest, et Euroopa riikides on põhiliselt kasutusel tootemaksud, meil on neid aga vähe. Eesti keskkonnamaksudest moodustavad suurema osa saastetasud.

Eestis kavatakse keskkonnamakse tõsta, aga samale tasemel teistega me niipea arvatavasti ei jõua. Ühinemisel Euroopa Liiduga, on meil kohustus üle võtta teatud miinimummäärad ja sel juhul peame hakkama ka rohkem maksma.

Euroopa Liit seni ei reguleeri keskkonnatasusid, kuigi heal tasemel keskkonnakaitsega riigid seda taotleavad, et mitte kaotada konkurentsivõimes keskkonnakaitse kulutuste tõttu.

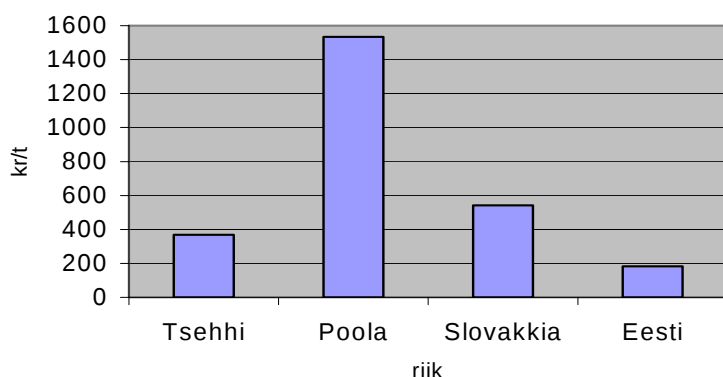
Viimastel aastatel on kõneaineks olnud ühtsete CO₂ maksu määrade kehtestamine. Seda on arutatud Euroopa Komisjonis alates 1992. aastast. CO₂ maks kehtestati 1990. aastatel riikide oma äranägemisel kuues Euroopa liidu liikmesriigis (Taani, Soome, Rootsi, Saksamaa, Itaalia, Holland). 2001. aastast kehtib see ka Suurbritannias ja Prantsusmaal. Eestis praegu kehtiv CO₂ saastetasu 7,5 krooni tonni CO₂ emitteerimise eest peetakse tühiseks, kuna kõikides riikides on CO₂ maksumäär oluliselt suurem (näiteks Soomes 270 kr, Taanis 210 kr, Sloveenias 220 kr tonni CO₂ kohta).

Graafik 2 Eesti CO₂ maksu võrdlus teiste riikidega

Alates aastast 2005 on Eestis kavas tasumäära tõstmine 11,3 kroonini tonni CO₂ kohta, mis jääb ikkagi oluliselt madalamaks võrreldes teiste Euroopa riikidega. Hinna vahe on tingitud sellest, et Eestis maksustatakse emiteeritud koguseid ja CO₂ saastetasu maksab energiaettevõtja, kelle saasteallika põletusseadmete nimisoojus võimsused on kokku üle 50 megavati. Euroopa riikides peavad maksma ka väiksemad ettevõtted ja üksiktarbijad, sest seal on kehtestatud tootemaksud (näiteks bensiinile õlile jt.), mille sisse on arvestatud ka CO₂ maks.

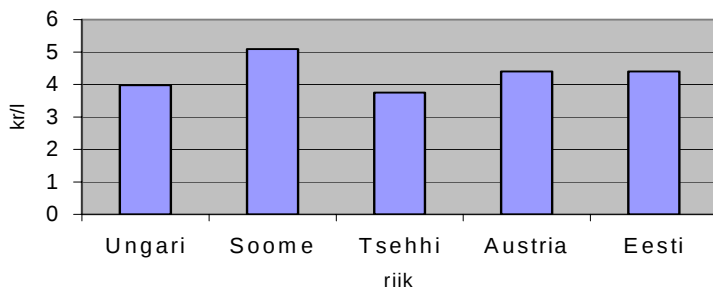
NO_x saastetasu on Eestis tunduvalt madalam kui teistes riikides, Eestis 182,0 kr/t, Tšehhis 367,7 kr/t, Poola 1534 kr/t, Slovakkia 541,2 kr/t.

Graafik 3 Eesti NO_x maksu võrdlus teiste riikidega [16]

Aastaks 2005 tõuseb NO_x saastetasu 315 kroonini, jäädes siiski võrreldes teiste maadega madalamaks.

Diislikütuseaktsiis on samal tasemel mis mujalgi, Eestis 4,4 kr/l, Austrias samuti 4,4 kr/l, Tšehhis 3,75 kr/l, Soomes 5,09 kr/l, Ungaris 3,98 kr/l.

Graafik 4 Eesti diislikütuseaktsiisi määra võrdlus teiste riikidega [16]

6. Keskkonnamaksude suurendamise mõju

Seni on keskkonnamaksude mõju olnud märgatav suurte saastajate ja nende ettevõtete juures, kes eiravad keskkonnalubade nõudeid või loa omamise nõuet. Viimaste juures rakendatakse keskkonnamaksude kõrgendatud määrasid. Loodusressursi kasutamise ja saaste vähendamise majanduslikuks ergutamiseks oleks vaja veelgi oluliselt kõrgemaid saastetasu määrasid.

Keskkonnamakse tõstes avalduvad erinevad mõjud, milledest on juttu alljärgnevalt:

Sotsiaalne mõju

Keskkonnamaksude tõstmise käigus paigaldavad paljud ettevõtted omale uue tehnika, uus tehnika aga ei vaja enam nii palju töölisi. Seega avaldub negatiivne mõju keskkonnamaksude tõstmisel sest inimesed võivad kaotada oma töö kui ettevõtetes toimub rekonstrueerimine.

Positiivne sotsiaalne mõju on selles, et töö keskkonna olukord paraneb, kasutatakse paremat ja ohutumate tehnikat, vähenevad haigused ja selle läbi paraneb inimeste elu keskkond.

Mõju tarbijale

Keskkonnamaksude suurenemise otsene mõju elanikkonnale toimib prügiveo-, heitvee- ja elektritarbimise kaudu. Kui ettevõtte peab oma toote tootmise eest rohkem maksma siis tahab ta selle raha kuskilt tagasi saada, et mitte kahjumisse jääda, järelikult peab ta tõstma toote omahinda. See aga tähendab, et lõpp-produkt on tarbijale kallim. Kui tarbija tahab seda toodet kasutada siis peab ta ka rohkem maksma. Positiivne on asja juures see, et siis tarbija mõtleb enne kui ta toote ostab või teenust kasutab ning ei toimu liigset raiskamist. Näiteks kui inimene peab vee eest rohkem maksma, siis vett kasutades mõtleb ta ka kokkuhoiu võimalusele.

Mõju keskkonnale

Mõju keskkonnale on hea (kui kontrollmeetmed on piisavad), sest ettevõtted kes saastavad, peavad võtma kasutusele keskkonnakaitse meetmed ja sellega seoses väheneb saastehulk. Kui maksustada ka hajureostus, mis hetkel veel ei ole maksustatud, piisavalt kõrgete maksumääradega siis suudetaks ka sealt tulevat reostust vähendada. Samas ei tohi keskkonnamakse liialt kiiresti ja järsku tõsta, sest sellega kaasneb keskkonnale hoopis negatiivne mõju. Üksikisikute puhul juhtub näiteks see, et kui jäätmemaks tõsta väga kõrgeks siis kindlasti suureneb nende inimeste hulk, kes oma ülejäägid metsa alla viivad.

Kui jäätmemaksu järsult tõsta, siis tuleks kehtestada ranged sanktsioonid, et inimesel tekiks stiimul praht panna õigesse kohta. Selleks aga et rikkumisi avastataks peab olema tugev kontroll. Hetkel on kontrollimisega Eestis aga probleeme, on liiga vähe töötajaid, kes järelvalvega tegelevad ja inimesed võivad rahulikult teha seda mis tahavad.

Administratiivne mõju

Keskkonnamaksude suurendamine toob kaasa palju administratiivset tööd. Vajalik on rakendada kontrollimeetmeid, sest keegi ei taha raha välja anda ja nii sagenevad kindlasti rikkumised.

Vajalik on andmebaaside loomine, et näha kui palju keegi on maksnud ja millal ning miks. Lubade väljastamine peab olema korrektne kiire ja täpne. Kiire peab olema ka pettuste ja rikkumiste avastamine ning vastavate sanktsioonide rakendamine. Praegu on nii et kui keegi midagi teeb, siis tema karistamine võtab nii kaua aega, et kõik on juba ammu selle unustanud, mille eest see inimene karistuse sai. Nii aga ei õpi teised rikkuja vigadest ja kaotajaks jääb keskkond.

Näite meie keskkonna järelvalve mitte suutlikusest ja teadmatuses võib tuua järgmise: pühapäeval 12 mail Jüssi järvistul liikudes nähti järve peal kahte mootorpaati, kuna seal pole lubatud nendega sõita helistati keskkonnainspeksiooni lühinumbrile 1313 ja anti olukorrast teada. Vatuseks öeldi sealtpoolt, et me ei tea kas seda tohib teha või mitte aga me uurime. Mingi aja pärast tagasi helistades öeldi, et jah see on keelatud tegevus, me vaatame kas keegi saab tulla asja kontrollima. Tegelikult ei tohiks olla nii, et me vaatame, vaid peaks olema kindel, me saadame.

Selliseid näiteid võib tuua mitmeid ja mitmeid. Kuna meil juba hetkel on kontroll väike ja mitte efektiivselt toimiv ning töötajaid oleks juurde vaja, siis järelkult keskkonnamakse suurendades on kontrolli teostavaid inimesi vaja veelgi rohkem.

Mõju ettevõttele ja majandusele

Keskkonnamaksude suurendamise mõju on märkimisväärne kümnekonna suurema ettevõtte puhul. Nendeks on järgmised ettevõtete grupid:

- 1) põlevkivi kaevandajad, töötlejad ja põletajad (AS Narva Elektriijaamad, AS Eesti Põlevkivi, AS Viru Keemia Grupp, Kiviõli Keemiatööstuse OÜ ja AS Kohtla-Järve Soojus), kellede ressursi- ja saastetasude summad küündivad 200 miljonini. Näiteks AS Narva elektriijaamadele on saastetasudest olulisimad jäätmete ladustamise tasu ja CO₂ tasu, mis moodustasid 2001. aastal vastavalt 38% ja 40% kõigist keskkonnatasudest.
- 2) Suured tootjad, kelle tootmistehnoloogia pole keskkonnasõbralik (AS Silmet- Eesti suurim lämmastikühenditega veesaaste tekitaja, AS Horizon endine Kehra paberivabrik)

- 3) Suurte linnade vee-ettevõtted ja jäätmete ladestuspaigad, mille puhul on tegemist suurte saasteainete ja jäätmete kogustega. [20]

Praegune saastemaksu jätkuv kiire kergitamine enamikku ettevõtteid oma uksi sulgema tõenäoliselt ei sunni, küll aga võib see kaasa tuua täiendavat kaupade ja teenuste kallinemist.

Üks saasteohtlikum tööstusharu on keemiatööstus. Kui põlevkivikeemia välja arvata, siis väiksemate olme-ja ehituskeemia tootjate tehnoloogiad on juba tänu välisinvesteeringutele piisavalt keskkonnasõbralikud, et nende jaoks saastemaks lausa hävitavalt ei mõju. Küll aga hakkab maksude kasv kajastuma tootehinnas.

Jäätmekäitlejad on veendunud, et keskkonnamaksude kasv tähendab teenuse hinna kergitamist. Praeguseks on Tallinnas prügiveo teenuse konkurents nii suur, et kolm aastat ei ole teenuse hinda tõstetud. Jäätmekäitlust mõjutab saastetasu iga-aastane 20%-line kasv ja seetõttu eeldavasti kõik prügiveadajad tõstavad ka oma teenuse hinda.

Üldiselt võttes Eesti tootmisettevõtetele keskkonnamaksude tõus hävitavalt ei mõju, sest enamikes ettevõtetes ei ole saastamise aste nii suur. Paljud ettevõtted on ka juba teinud investeeringuid tehnoloogiasse, mis tarbib vähem ressursse ja ka saastab vähem. Kuid keskkonnamaksumäärad ei ole veel küllalt kõrged, et stimuleerida ettevõtteid investeerima keskkonnahoidlikkusse. Hetkel on odavam maksta näiteks saastetasu kui paigaldada tehnoloogia mis vähem saastab.

Positiivne mõju avaldub selles, et kui ettevõtte teeb investeeringud keskkonnahoidlikuks tootmiseks siis lõpuks kulub tal tootmiseks vähem toorainet ja vähem energiat, selle arvelt saab aga enam toodangut, maksab vähem makse ja trahve ning ka tööjõudu ei ole nii palju vaja. Ettevõtte on edukam, sest tarbijale meeldib puhas toodang, investeerija eelistab puhast ettevõtet ja turul on paremad eelised kauplemiseks.

7. Keskkonnamaksude reform (roheline reform, ökoreform, ökomaksude reform)

Roheline reform on reform mille käigus suurendatakse keskkonnamakse, selleks et säiliks puhas ja ilus keskkond. Reformi eesmärk on vähendada tööjõuga seotud maksukoormust ning suurendada loodusvarade kasutamise maksustamist.

Keskkonnakaitse huvide integreerimisel majandussektoritesse on üks kõige efektiivsematest vahenditest ökoloogiline maksureform kombineerituna keskkonna suhtes ebasoodsate subsidiumide kaotamisega. Keskkonnamaksureformi eesmärkide hulka kuulub ka väliskulude muutmine süsteemisesteks kuludeks, mille eesmärgiks omakorda on tõsta efektiivsust ning vähendada tehnoloogiliste ja korralduslike uuenduste kaudu energia- ja toormekasutust. Keskkonnamaksude reformi saab samuti kasutada selleks, et stimuleerida käitumismudelite muutmist nõudluse poolel.

Miks on keskkonnamaksude reform kasulik:

- aitab kaasa saastaja maksab printsiipi rakendamisele
- hoiab ära keskkonda kahjustavat käitumist tootjate/tarbijate poolt
- ärgitab ettevõtteid kasutama keskkonnasõbralikemaid tootmisviise
- on efektiivsem kui regulatsioonid

Euroopa Liidu tasandil on aga keskkonnamaksude reform seni takerdunud liikmesmaade vahelise konsensuse puudumise taha. Vastuseisu sellele reformile kütavad üles tööstussektori esindajad ning samuti valitsusringkondade sisesed oponendid, kes kardavad negatiivseid majanduslikke ja sotsiaalseid mõjusid. Uurimused näitavad aga, et keskkonnamaksude reform võib vastupidiselt kardetule isegi suurendada konkurentsivõimet. Samuti kinnitab nende Euroopa Liidu liikmesmaade praktika, kus ökoloogilised maksud on juba sisse viidud, et majandus selle läbi ei kannata.

Aastal 1997 tegi Euroopa Komisjon ettepaneku, energiatoodete maksu tõstmiseks (bensiin, elektrienergia, kütteõli jne.). Nõuti, et liikmesmaad lepiksid kokku energiamaksude miinimummäärade osas, mis aja jooksul võiksid suurened. Nendelt maksudelt laekunud summasid tuleks kasutada tööjõukulude vähendamiseks. Energimaksu alased läbirääkimised olid rasked ning tegid esitatud ettepaneku üha lahjemaks. Ning kehtiv ühehäälsuse nõue kõigis küsimustes, mis puudutab raha, on siia maani takistanud mingigi otsuseni jõudmist. Euroopa Komisjoni ettepanek

oleks olnud esimeseks sammuks sobiva maksusüsteemi kehtestamine energiatoodetele, kuigi selles sisalduvad sektorisisised ja ajalised maksuvabastused ei ole just julgustavad ning kavandatud maksumäärad ei loo veel uue arengumudeli jaoks küllaldasi turustiimuleid.

Ökoloogiline maksureform on tähtis horisontaalne meede, mille abil võiks edendada keskkonnapoliitika integreerimist teistesse sektoritesse. Kahjuks aga pärsib selle reformi läbiviimist Euroopa Liidu tasandil tugevasti see korralduslik nõue, mille kohaselt tuleb maksupoliitikat puudutavates küsimustes otsused vastu võtta ühel häälel. Kuigi enamuse Euroopa Liidu keskkonnakaitse meetmetest võetakse vastu kvalifitseeritud häälteenamusega, kehtib mõningate, eelkõige rahalist mõju omavate sätete kohta ikka veel ühehäälsuse nõue (meetmed, mis on seotud linna- ja maaplaneeringutega, maakasutusega, veemajandusega ning samuti energiaallikate ja energiaga varustatusega). Juhul kui ühehäälsuse nõuet ei tühistata, süveneb selle nõude halvav mõju veelgi seoses Euroopa Liidu laienemisega.[17]

Eestis on reform hetkel vaid mõtte järgus ja seda ka keskkonnainimeste peades. Vajadus selle järgi aga on olemas. Läbi selle suudaksime parandada oma keskkonda ja selle seisundit. Küsitav on aga see, kas meie majandus ja administratiiv töötajad selleks valmis on? Kas meie ettevõtted ja inimesed suudaksid taluda kõrgemaid makse kui nad peaksid mingit teist maksu selle arvelt vähem maksma? Kas rohkem maksmine mõjutaks inimeste käitumist vähem tarbima ja kokku hoidma?

Toon alljärgnevalt ära ühe võimaluse kuidas oleks võinud 2002 riigieelarve tulude jaotus olla lähtuvalt keskkonnamaksude reformist. (tabel 2 lk 39-40)

Vähendasin füüsilise isiku tulumaksu 26%-lt 20%-le. Tulu summa maksult vähenes seega 782 746 000 krooni. Füüsilisele isikule tähendab see seda, et kui ta teenib 5000 krooni, siis hetkel maksab ta selle pealt 1040 krooni tulumaksu, 20%-lise tulumaksu korral maksaks ta ära 800 krooni, kui tulumaksuvaba piir jätta samaks.

Füüsilise isiku tulumaksu valisin sellepärast et see puudutab kõiki inimesi, siis ei saa keegi väita et teda kuidagi moodi ahistatakse.

Vahe 782 746 000 krooni, mis tekkis füüsilise isiku tulumaksu vähendamisest, jaotasin ära erinevate maksude vahel, mis puudutavad otseselt või kaudselt keskkonda.

Kütuseaktsiisi suurendasin 33% võrra. Mida rohkem kütus maksab seda vähem teda kasutatakse. Kui inimesed tahavad aga ikka kütust edasi kasutada siis peavad nad selle eest rohkem maksma. Praegu liigutakse liialt palju autoga, isegi siis kui selleks pole otsest vajadust. Kui inimene tahab

minna paar tänavat edasi asuvasse poodi, siis tihti peale kasutab ta selleks autot, kuigi autoga minnes võib kuluda palju rohkem aega ja energiat kui jala kõndides, sest maanteel võivad olla ummikud või peab sõitma ringi sest poe juurde ei lähe otse teed. Kui inimene aga peab kütuse eest maksma rohkem siis ta mõtleb, et kuidas oleks odavam ja mugav.

Kütuse hindu tõstes saab vähendada hajureostuse hulka. Kui on vähem kasutajaid, on ka vähem reostust. Tavaliselt kui tõstetakse kütuse hindasid, tõusevad ka toodete (toiduained, tarbekaubad jt.) hinnad. Et seda vältida tuleks firmadele luua teatud soodustused. Näiteks firma, kes soetab endale uuemad autod, mis on vähem reostavad, saaksid mingi osa aktsiisist tagasi, või saaksid nad odavamalt osta uusi autosid. Näiteks Kalifornia osariigis on nii, et kui inimene soetab endale elektriauto, siis ta saab selle hinna maha arvata maksustamiseelsest tulust.

Kui tahetakse et inimesed kasutaksid vähem autosid ja selle läbi väheneks reostus, siis tuleks lisaks kütuseaktsiisi tõstmisele parandada meie ühistranspordi teenust. Ühistransport peaks olema kiirem ja mugavam. Kui inimene saab linna bussiga kiiremini kui autoga siis kindlasti kasutaks ta liikumiseks bussi, kuna aga hetkel võtab ühistranspordiga liikumine kauem aega kui autoga, siis inimesed eelistavad kasutada viimaseid. Selleks et kiirendada ühistranspordi liikumist tuleks teest teatud osa eraldada ühistranspordi sõidukitele, kus teised sõita ei tohiks. Näiteks nagu hetkel on Endla tänaval Tallinnas.

Suurendada tuleks ka mootorsõidukiaktsiisi. Mida võimsam auto seda rohkem peaks inimene maksma. Üldiselt on ikka nii, et mida suurem, raskem ja võimsam auto, seda rohkem ta reostab. Et vältida reostust tõstame maksu, sest siis vähemalt mõningad inimesed ei osta omaale võimsaid ja raskeid autosid. Nii saab parandada õhu kvaliteeti ja samuti säästame mingil määral maanteid. Oma väljapakutud variandis suurendasin mootorsõidukiaktsiis 40% võrra. Arvan et see pole aga piisav selleks et vähendada võimsamate autode ostmist.

Kidlasti arvan et suurendada tuleks pakendiaktsiisi, oma näites tõstsingi seda kolm korda. Meie ühiskonnas on hetkel liialt palju igasuguseid pakendeid, milledega pole mitte midagi teha. Soodustada tuleks selliseid pakendeid mida saab mitu korda kasutada või ümbertöödelda. Vastavalt sellele mida selle pakendiga tehakse pärast kasutamist tuleks ka kehtestada maks erinevatele pakenditele. Pakenditel mida saab uuesti kasutada või ümbertöödelda, peaks olema väiksem aktsiis, pakenditel mida ei saa ümbertöödelda ja mis lähevad prügimäele peaks maksu määr olema tunduvalt suurem.

Eraldi tuleks kehtestada maks ühekordselt kasutatavatele nõudele. Suuremat tähelepanu tuleks pöörata ka tetrapakkide kasutamisel kõrvaldamiseks või vähemalt nende hulga vähendamiseks.

Kuna saastetasud ei anna hetkel märkimisväärses tulemust siis arvan et ka neid tuleks suurendada. Oma näites tõstsin saastetasu vee reostumiselt kaks korda. Vesi on kõigile vajalik ja see peab olema puhas, et seda saaksid tarvitada nii inimesed kui loomad ja taimed. Reostunud vesi mõjutab meie keskkonda suuresti, veekogude eutrofeerumine, haiguste levik, taimede närbumine jne., ja selleks et midagi taolist ei juhtuks, peame vee puhtana hoidma. Palju kergem on reostust vältida ja ära hoida kui pärast reostunud veekogu puhastada.

Õhuheite saastetasu suurendasin 60% võrra. Hetkel on meie maksud saasteainete viimisel välisõhku liialt madalad. Ettevõtte on soodsam maksta saastetasu 7,5 krooni CO₂-lt kui muretseda omale keskkonnasäästlikum tootmistehnoloogiat. Kui aga tahame midagi keskkonna heaks teha siis tuleks maks viia piisavalt kõrgeks, et ettevõtjal oleks kasulik muretseda uus tehnika kui maksta saastetasu. 2000. aastal omas välisõhu saasteluba 570 ettevõtet. Neist kõige rohkem maksis välisõhu saastamise eest Eesti elektri jaam. Kõige rohkem laekus välisõhu saastetasusid Ida-Virumaa regioonist. Seal asuvad Eesti kõige suuremad välisõhu saastajad Narva jaamad, Viru Geemia Grupp, Kohtla-Järve soojus ja teised. Kogu saastetasude tuludest annab Ida-Virumaa 90%, ülejäänud 10% jaguneb teiste maakondade vahel. Tallinna suurimaks maksjaks on Tallinna Soojus, Harjumaal endine Kehra Paberivabrik praegune Horizon ja Iru Elektri jaam.

Saastetasu jäätmetelt suurendasin 26%. Jäätmeid tekib hetkel väga palju, Tallinnas ühe inimese kohta pea 400 kg/aastas. Et seda kogust vähendada siis peaks tõstma maksu jäätmetelt. Ära tuleks kaotada soodustus või seda vähendada poolkoki ladestamiselt. Kõik saavad aru, et see on riigi seisukohalt hetkel võibolla vajalik aga kui tahetakse midagi ka saavutada keskkonna heaks, siis tuleks see kaotada. Suurendada tuleks ka maksu tavajäätmetelt, hetkel on see 2,8 krooni/tonn. Jäätmeluba omab hetkel ca 400 ettevõtet.

Hetkel propageeritakse väga palju jäätmete sorteerimist eraisikutele, kuid kui inimestel pole selleks piisavat stiimulit rahalisel kujul siis nad seda ei tee. Kui oleks nii, et sorteeritud jäätmetele kehtiks soodsam hind ja sorteerimata jäätmed oleks tunduvalt kallimad, siis hakkaks rohkem inimesi oma jäätmeid eraldi koguma ja maks saavutaks eesmärgi.

Suurbritannia kavatseb kehtestada maksu kaubakeskuste kilekottidele, et vähendada riigis tekitatava prahi hulka. Keskkonnaminister Michael Meacheri sõnul on Suurbritannia huvitatud Iirimaa skeemi järgimisest. Iirimaa muudeti kilekotid tasuliseks juba märtsi alguses. Masku kehtestamise põhjuseks on riigis toodetavate kilekottide suur hulk ja nende massiline sattumine prügimägedele. Kahe kuu jooksul, mil Iirimaa kilekotte tasuta jagamise asemel müüdnud on, on nõudlus nende järele oluliselt langenud.

Eestis tuleks ka rohkem tähelepanu pöörata jäätmete tekke vähendamisele, kas siis läbi rahaliste vahendite või käsu-ja kontrollmeetodite abil. Efektiivsemaks kujunevad arvatavasti rahalised meetodid.

Laekumist vee erikasutuselt suurendasin kaks korda. Kaotada tuleks riigi soodustus veevõtu puhul et teostada kaevetöid kaevandustes ja karjäärides või vähemalt tuleks seda vähendada et ettevõtte hakkaks mõtlema alternatiivsete lahenduste peale. Hetkel maksavad kõige rohkem vee erikasutus tasu Narva Jaamad ja AS Eesti Põlevkivi. Üldse on maksjaid kokku ca 1200.

Keskkonnakahju hüvitisi ja trahve tuleb ka suurendada, seda tõendab ka juhus mis oli Lahemaa Rahvuspargis, kus metsa omanik laastas ligi 100 hektarit metsamaad. Trahvi sai ta selle eest 4800 krooni, mis sisaldab kolme rikkumise trahvi summasid. Esiteks ületas raielangi pindala lubatud suurus, teiseks võtsid metsamehed väidetavalt kogemata puid ka riigimetsast ning kolmandaks rikkuti Lahemaa kaitse eeskirja. Isegi kui keskkonnainspektor oleks teinud maksimum trahvi 6000 krooni, leian et see on siiski vähe.

Sellest näitest järeldub et meie trahvid ja keskkonnakahjuhüvitised on liialt madalate määradega. Tegutsejal ei ole mingit stiimulit mõelda keskkonnale, sest isegi kui ta maksab maksimum trahvi 6000 krooni, teenib ta lõppkokkuvõttes väga suure summa.

Piiri saab sellele panna vaid karmimate seadustega ja neile kindlasti lisanduva tõhusa kontrolli, järelvalve ja ka karistuspoliitikaga.

Üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu suurendasin 60% võrra. Tõsta tuleks kõigi kaevandatavate maavarade hinda. Kõige rohkem peaks suurendama turba hinda, praegu on see ainult 4,3 krooni/tonn, aastaks 2005 on ettenähtu tõus 30 senti võrra, tasemeni 4,6 krooni, mis on ikkagi vähe.

Hetkel laekub maavarade kaevandamise tasu kõige rohkem AS Eesti Põlevkivilt põlevkivi kaevandamise eest.

TULUD	ettepanek	hetke seis
Osa 011. Maksud	29 280 954 000	29 462 500 000
Füüsilise isiku tulumaks	2 609 154 000	3 391 900 000
Ettevõtte tulumaks	620 000 000	620 000 000
Sotsiaalmaks	12 413 000 000	12 413 000 000
Käibemaks	9 350 000 000	9 350 000 000
Alkoholiaktsiis	1 020 000 000	1 020 000 000
Tubakaaktsiis	615 000 000	615 000 000
Kütuseaktsiis	2 245 000 000	1 745 000 000

Mootorsõidukiaktsiis	252 000 000	152 000 000
Pakendiaktsiis	1 800 000	600 000
Hasartmängumaks	110 000 000	110 000 000
Tollimaks	45 000 000	45 000 000
Osa 012. Riigilõiv	677 996 000	677 996 000
Osa 013. Segatulud	557 061 000	439 515 000
Trahvid	143 481 000	117 900 000
Tuletorni- ja jäämurdetasu	90 000 000	90 000 000
Väärismetalltoodete proovitasu	3 800 000	3 800 000
Tolliteenuste tasu	150 000	150 000
Jõudluskontrolli Keskuse tulu piimaanalüüsides	5 500 000	5 500 000
Sundraha laekumine	3 000 000	3 000 000
Ringhäälinguloatasu	15 000 000	15 000 000
Pensionikindlustuse laekumised regressinõuetelt	1 500 000	1 500 000
Saastetasu		
Vee reostumiselt	48 200 000	24 100 000
Õhuhehtmetelt	50 100 000	20 100 000
Jäätmetelt	200 000 000	147 800 000
Keskkonnale tekitatud kahju hüvitis	1 330 000	665 000
Muud laekumised	10 000 000	10 000 000
014 Tulu varadelt	2 120 522 000	2 056 522 000
Omanikutulu	835 000 000	835 000 000
Laekumine Eesti Panga kasumist	80 000 000	80 000 000
Aktsiate dividendid	620 500 000	620 500 000
Tulu vara võõrandamisest	190 218 000	190 218 000
Laekumine erikonfiskeeritud ja pärimisõiguse alusel ...	500 000	500 000
Riigireservi kuuluvate varade müük	76 400 000	76 400 000
Metsatulu	153 700 000	153 700 000
Laekumine vee erikasutusest	80 000 000	40 000 000
Üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu	40 359 000	16 359 000
Jahirent	1 800 000	1 800 000
Kalapüügiõiguse tasu	19 045 000	19 045 000
Uluki küttimisõiguse tasu	1 500 000	1 500 000
Tulu vara kasutamisest	18 500 000	18 500 000
Hoonestusõiguse seadmise tasu	3 000 000	3 000 000
Intressid pangakontodelt	72 800 000	72 800 000
Laekumine majandustegevusest	421 360 000	421 360 000
KOKKU TULUD	33 130 693 000	33 130 693 000

Tabel 2 maksude jagunemine hetkel ja peale rohelist reformi

Peale maksude tõstmise võiks kehtestada ka uusi makse, näiteks süsinikumaks väljendatuna süsinikemissiooni ekvivalendis. Nii keskkonna – kui ka rahandusministeerium tegid juba kunagi selleks plaane, kuid hetkel sellest enam eriti ei räägita.

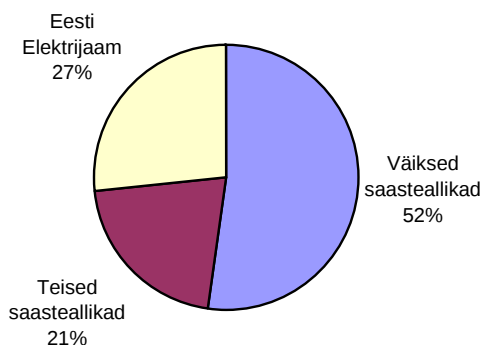
Süsinikumaks aitaks kaasa hajureostuse vähendamiseks. Enamus süsiniku saastest on pärit just hajureostusest, uue maksu abil aga saaks sealt tulevat saastet piirata.

Maksustada tuleks kõik süsinikuga saastajad.

Hetkel on CO₂ maks kehtestatud paiksetele suurtele energiaettevõtetele, kelle saasteallika põletusseadmete nimisoojus võimsused on kokku üle 50 megavati. Süsinikumaks tuleks kehtestada ka väiksematele paiksetele ettevõtetele. Süsinikumaksu peaksid maksma ka kõik autoomanikud, läbi bensiini või muude kütuste tarbimise. Maks oleks lisatud bensiini hinnale ja igaüks kes kütust kasutab, maksaks oma saastamise eest. Maksu toimeks tõuseks kütuse hind ja selle läbi väheneks tarbimine. Kui väheneb tarbimine, siis väheneb ka saaste hulk.

Miks peaks kehtestama süsinikumaksu selgub allpool toodud väidetest.

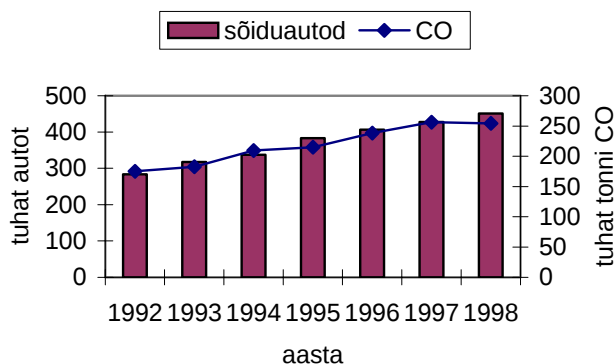
Suurem osa CO-st eraldub väikestest katlamajadest, kus kasutatakse peamiselt põlevkivi, kivisütt, turvast, puitu ja piudujäätmeid. Alljärgnevalt on ära toodud graafik, millelt on näha peamised CO saasteallikad.

Graafik 5 peamised CO saasteallikad [18]

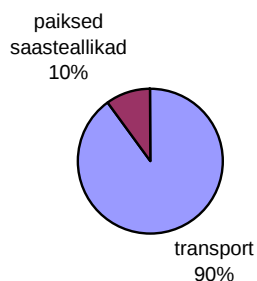
Suur osa keskkonnaprobleemidest tekib transpordist. Viimastel aastatel on autode arv tugevalt tõusnud ja selle kaudu on tõusnud ka heitkoguste hulk. Autode heitgaasidest eraldub õhku kõige rohkem CO-d, järgnevad lenduvad orgaanilised ühendid ja NO_x.

Alljärgnev tabel näitab, kui palju on tõusnud sõiduautode arv ja kui palju on samal ajal suurenenud CO saaste hulk.

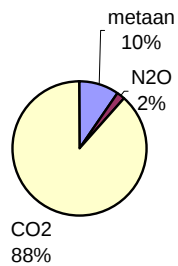
Graafik 6 Sõiduautode ja CO saaste suurenemise võrdlus

Kui võrrelda transpordist ja paiksetest saasteallikatest tulevaid CO koguseid, siis transpordist tuleb CO tunduvalt rohkem. Hetkel transport ei pea maksma emiteeritud süsiniku koguste eest aga lähtudes andmetest tuleks ka transpordile süsinikumaks kehtestada, sest nii saaks vähendada vähendada hajureostust ja säästa keskkonda.

Graafik 7 CO peamine saasteallikas on transport [18]

Inimtegevuse mõjul on viimasel sajandil kasvanud kasvuhoonegaaside (CO_2 , metaan, N_2O) sisaldus atmosfääris. Kuna põhiosa moodustab CO_2 , siis selleks, et piirata süsiniku koguste emiteerimist tulekski kehtestada süsinikumaks.

Graafik 8 Kasvuhoonegaaside heitkoguste jagunemine [18]

Peamiseks CO₂ allikaks on fosiilsete kütuste põletamine. Energeetika sektoris tekib 91,8% kogu CO₂ heitkogusest, transpordis 6,4% ja tööstusprotsessidest 1,8%.

Süsinikumaksu ei peaks kehtestama puidule ja teistele biokütustele, sest nad on taastuvad energia allikad ja nende põletamise puhul atmosfääri eralduv süsinik ei mõjuta süsiniku ringkäiku looduses.

Kokkuvõte

OECD poolt välja töötatud majandusmehhanismid on mõeldud saastamise ja loodusvarade kasutamise piiramiseks (saastetasud, tootemaksud, edasimüüdavad load, vastutusmaksed jpt). Majandusmehhanismidel on mitmeid väärtusi: nad on võtmeks säästva arengu saavutamisel, aitavad muuta keskkonnakulutusi sisekuludeks ja teenida raha keskkonnainvesteeringuteks, mõjuvad positiivselt konkurentsile ja aitavad ettevõtteid ja tarbijaid pikemaajaliste valikute tegemisel.

Keskkonnamakse on Eestis küllaltki palju ning viimastel aastatel on nad teinud läbi suure arengu, kuid nad ei ole veel tõhusad selleks, et täita oma eesmärgi – ergutada keskkonnakaitset, vähendada reostust, restructureerida tööstust, koguda raha keskkonnakaitse finantseerimiseks. Praegusel ajal on maksude keskkonnakaitset ergutav toime Eestis väike. Selleks aga et ettevõtted midagi ette võtaksid tuleks keskkonnamakse suurendada. Tasud tuleks tõsta sellisele tasemel, et ettevõtetel oleks odavam teha keskkonnainvesteeringuid kui maksta keskkonnamakse.

Märgata on mõningaid edusamme asenduslepingute näol. Ettevõtted on huvitatud tegema investeeringuid keskkonnakaitseks, et mitte maksta nii palju saastetasusid ja loodusressursside kasutamise tasu, kuid kahjuks kehtib see vaid suuremate saastajate korral.

Rohelise maksureformi idee on selles, et tõstetakse keskkonnaga seotud maksude määra ja vähendatakse mingit üldist tööjõuga seotud maksumäära. Oma näites vähendasin füüsilise isiku tulumaksu ja tõstsin keskkonda mõjutavaid makse, näiteks kütuseaktsiisi 33%, mootorsõidukiaktsiisi 40%, pakendiaktsiisi kolm korda, sest suure osa prügist meie prügilates moodustab just pakend ja seda tuleks vähendada. Pakendisaktsiisi tõstmine mitte keskkonnahoidlikele toodetele suurendab korduvakasutatava pakendi kasutamist. Saastetasusid tuleks samuti tõsta, et vähendada saaste hulka ja stimuleerida ettevõtteid tegema keskkonnainvesteeringuid. Kehtestada tuleks süsinikumaks, et piirata hajureostuse osakaalu keskkonnasaastes.

Tööd tehes jõudsin järeldustele, et keskkonnaseisundi parandamiseks on majandusmehhanismid väga olulised. Eestis kahjuks kasutatakse neid suhteliselt vähe, kuid võiks kasutada rohkem. Praegu olemas olevaid majandusmehhanisme tuleks muuta mõjuvamateks.

Lõpetada tuleks saastava tegevuse subsideerimine, kehtima peaks põhimõte, kes saastab see maksab või kes tarbib see maksab.

Läbi rohelise maksureformi suudaksime parandada keskkonnaseisundit ja sellegärast leian, et lähiajal peaks roheline reform olema üks peamisi tegevusi, mis tuleks läbi viia.

Täna kõiki, kes mind aitasid selle töö tegemisel, suurimad tänud juhendajale Valdur Lahtveele ja ka teistele: Ljubov Gornajale ning rahandus- ja keskkonnaministeeriumi ametnikele.

Summary

Environmental Taxes and Economic Instruments in Estonia

The purpose of this graduate work is to review economic instruments to applied in Estonian enviromental sector, give overview of environmental taxes and describe how the environmental wellness can be assured by tax system.

In orde to achieve the goals of work relevant legislation was screened interviews were done with Mr. Karmo Velling from Ministry of Finance, Mrs. Eva Kraav from Ministry of Environment and with Enviromental economist Mrs. Ljubov Gornaja.

Economic instruments used in Estonia are emission charges, subsidies, excises of packaging motorvehicles and fuels, water user charges and mineral extraction charges etc. In comparison with EU where the most of environmental taxes are validated as product charges, in Estonia emission charges are used.

Emission charges applied at the moment in Estonia are mostly lower than in EU, but the moment of accession it is expected that the tax rates will be harmonized. Currently the national enviromental tax rates are increased in case of emission charges approximately 20% per year until 2005.

Rising environmental taxes have influence in different sectors of society: social, influence on the consumer, environment, economy, enterprises and also administrative structures.

The environmental well-being can be influenced through green tax reform having direct impact to the economic system.

During the eco-tax reform environmental taxes are increased and relevantly income or labour tax is decreased. Example is given in the work how the state budget of 2002 would look like with propasal tax shift. Income tax was decreased and taxes binded with environment were increased. For instance fuel excise was increased 33 per cent. This is due to the circumstance that most of the emission comes from distributed pollution and mainly from transport. In case of high price the fuel

quantity consumed is smaller and therefore emission is smaller. Consequently environment and air quality can be improved.

Big thanks to everyone who helped and very big thanks to my tutor Valdur Lahtvee.

Kasutatud kirjandus

1. “Puhtam keskkond ja tulusam majandus” Jürg Klarer, Patrick Francis, Jim McNicholas, Ljubov Gornaja; Szentendre, Ungari 1999
2. Eesti Vabariigi Põhiseadus (RT 1992 ,26, 349)
3. Maksukorralduse seadus (RT I 1994, 1, 5)
4. Pakendiaktsiisi seadus (RT I 1997, 5/6, 31)
5. Jäätmeseadus (RT I 1998, 57, 861; 1999, 23, 353)
6. Pakendiseadus (RT I 1995, 47, 739;1997, 53, 836)
7. Käibemaksuseadus (RT I 2001, 64, 368)
8. Tulumaksuseadus (RT I 1999, 101, 93; 2000, 102, 667)
9. Maapõueseadus (RT I 1994, 86/87, 1488; 1995, 75, 1321; 1996, 49, 953; 1997, 52, 833; 86, 1461; 93, 1562; 1998, 64/65, 1005; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2000, 54, 348; 102, 670)
10. Veeseadus (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 241; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583;95, 843; 2001, 7, 19)
11. Saastetasu seaduse muutmise seadus (RT I 2001, 102, 667)
12. Kalapüügiseadus (RT I 1995, 80, 1384; 1996, 27, 567)
13. Keskkonnakasutusest laekuva raha kasutamise seaduse muutmise seadus (RT I 1999, 101, 905)
14. Keskkonnategevuste tulemuslikkuse ülevaade
15. <http://www.envir.ee/ministeerium/uudised/2002/>
16. <http://www.oecd.org/Taxrates>
17. “Keskkonnajuht” 3/2001
18. “Eesti keskkonnaseisund XXI sajandi lävel” Keskkonnaministeeriumi Info-ja Tehnokeskus, Tallinn 2000
19. isikliku info põhjal Karmo Velling
20. isikliku info põhjal Eva Kraav

LISAD

MINERAALÖLIDE VÕRDLUSTABEL: EL / EESTI 2002/ 2003

Kütus	CN-kood	EL- kohustuslik miinimummäär	EKN kauba- positsioonid aastal 2002	Aktsiisimäärad Eestis 2002.a	Aktsiisimäärad Eestis alates 1.jaanuar 2003.a
1. Autobensiin (pliivaba) e. unleaded petrol	2710 00 27 2710 00 29 2710 00 32	287EUR/1000 l. = 4492 EEK	2710 11 41 34 2710 11 45 35 2710 11 49 00	3500 EEK/ 1000 l.	3500 EEK/ 1000 l.
2. Autobensiin (pliibensiin*) e. leaded petrol	2710 00 26 2710 00 34 2710 00 36	337EUR/1000 l. = 5274 EEK	2710 11 51 34 2710 11 51 35 2710 11 59 00	3500 EEK/ 1000 l.	3500 EEK/ 1000 l.
Lennukibensiin			2710 11 31 00 2710 11 70 00	1.50 EEK/kg	1125 EEK/ 1000 l
3. Gaasiõli e. gas oil	2710 00 69	Mootorikütusena (diislikütus): 245 EUR/1000 l. = 3834 EEK	Diislikütus: 2710 19 29 36 2710 19 41 36	3.04 EEK/kg (=2554 EEK 1000 l.)***	2554 EEK/ 1000 l. ***
		Ahjukütusena (kerge kütteõli): 18 EUR/1000 l. = 282 EEK	Kerge kütteõli: 2710 19 29 37 2710 19 41 37 2710 19 45 37 2710 19 49 37	0.50 EEK/kg (=420 EEK 1000 l.)***	420 EEK/ 1000 l. ***
		Muul otstarbel** 18 EUR/1000 l. = 282 EEK	Eriotstarbeline diislikütus****: 2710 19 29 36 2710 19 41 36	0.50 EEK/kg (=420 EEK 1000 l.) ***	420 EEK/ 1000 l. ***
4. Vedelgaas e. liquid petroleum gas	2711 12 11 kuni 2711 19 00	Mootorikütusena 100 EUR/1000 kg = 1565 EEK	Mootorikütusena kasutatav vedelgaas 2711 12 94 00 2711 12 97 00 2711 13 91 00 2711 13 97 00	1.50 EEK/kg (=1500 EEK 1000 kg)	1500 EEK/ 1000 kg
		Ahjukütusena 0 EUR/1000 kg			
		Muul otstarbel** 36 EUR/1000 kg = 564 EEK			
5. Metaan e. methane	2711 29 00	Mootorikütusena 100 EUR/1000 kg = 1565 EEK	Mootorikütusena kasutatav surugaas 2711 21 00 00	1.30 EEK/kg (=1300 EEK 1000 kg)	1300 EEK/ 1000 kg
		Ahjukütusena 0 EUR/1000 kg			
		Muul otstarbel** 36 EUR/1000 kg = 564 EEK			
6.Raske kütteõli e. heavy fuel oil	2710 00 74 kuni 2710 00 78	13 EUR/1000 kg = 203 EEK	2710 19 61 39 kuni 2710 19 69 00	ei maksustata	100 EEK/ 1000 kg
7. Petrool e. kerosene	2710 00 51 2710 00 55	Mootorikütusena 245 EUR/1000 l = 3834 EEK	Reaktiivkütus (lennukipetrool) 2710 19 21 00	3.87 EEK/kg	3150 EEK/ 1000 l
		Ahjukütusena 0 EUR/1000 kg			
		Muul otstarbel** 36 EUR/1000 kg = 564 EEK			

V veerus on toodud kütuste aktsiisimäärad vastavalt kehtivale "Kütuseaktsiisi seadusele".

VI veerus on toodud kütuste aktsiisimäärad vastavalt "Alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse" eelnõule, mis hakkab kehtima alates 1. jaanuarist 2003. a.

* - pliibensiin (pliisisaldusega üle 0,013 g/l) on Eestis keelatud.

** - alandatud maksumäära võib kasutada: a) paiksetes mootorites; b) ehitustöödel, tsiviilehituses ja riiklikel ehitustöödel kasutatavates masinates ja seadmetes; c) väljaspool avalikke teid kasutatavates sõidukites või sõidukites millega liikumine on keelatud eelkõige avalikel maanteedel.

*** - tihedus: 840 kg/m3

**** - kasutamiseks põllutöomasinates ja kutselisel kalapüügil.

Lisa 2

Näiteid mootorsõidukiaktsiisi määradest

Mootorsõiduki kirjeldus	Aktiisimäär
mootorsõidukid lumel sõitmiseks	10 kr/cm ³
golfiautod	15 kr/cm ³
sädesüütega sisepõlemiskolbmootoriga sõidukid	
silindrite töömahuga kuni 1000 cm ³	2 kr/cm ³
silindrite töömahuga üle 1000 cm ³ kuni 1500 cm ³	2 kr/cm ³
silindrite töömahuga üle 1500 cm ³ kuni 1600 cm ³	2 kr/cm ³
silindrite töömahuga üle 1600 cm ³ kuni 2500 cm ³	3200kr+5kr silindrite töömahu iga cm ³ kohta, mis ületab 1600 cm ³
silindrite töömahuga üle 2500 cm ³ kuni 3000 cm ³	7700 kr+15 kr, mis ületab 2500cm ³
silindrite töömahuga üle 3000 cm ³	15200kr+15 kr, mis ületab 3000 cm ³
diisel-ja pooldiiselmootoriga sõidukid	
silindrite töömahuga kuni 1500 cm ³	2 kr/cm ³
silindrite töömahuga üle 1500 cm ³ kuni 2500 cm ³	3000 kr+5 kr, mis ületab 1500 cm ³
silindrite töömahuga üle 2500 cm ³	8000 kr+15 kr, mis ületab 2500 cm ³
mootorrattad, külgkorviga või ilma	2,5 kr/cm ³

allikas Mootorsõidukiaktsiisi seaduse muutmise seadus (RT I 1998, 11, 1831)

Lisa 3

Riigi omandisse kuuluvate maavarade kaevandamisõiguse tasu määrad (VVm RT I 1998, 88, 1438; VVm RT I 2001, 90, 539)

Jrk nr	Maavara	Mõõtühik	Kaevandamisõiguse tasu määr (kroonides) alates			
			01.01. 2001.a	01.01. 2003.a	01.01. 2004.a	01.01. 2005.a
1.	Ehitusliiv (betooniliiv, mördiliiv, silikaatliiv, puistliiv) ja keraamikatööstuse liiv	m ³	5,60	5,80	5,90	6,10
2.	Tehnoloogiline liiv (klaasiliiv, vormiliiv)	m ³	6,70	6,90	7,10	7,30
3.	Ehituskruus	m ³	8,60	8,90	9,10	9,40
4.	Tsemendisavi	m ³	2,80	2,90	3,00	3,10
5.	Raskelt sulav savi	m ³	5,60	5,80	5,90	6,10
6.	Keraamikasavi ja keramsiidisavi	m ³	1,70	1,70	1,80	1,90
7.	Madalamargiline ehituslubjakivi ja -dolomiit	m ³	3,50	3,60	3,70	3,80
8.	Kõrgemargiline ehituslubjakivi ja -dolomiit	m ³	5,60	5,80	5,90	6,10
9.	Tsemendilubjakivi ja tehnoloogiline lubjakivi (sh lubja põletamiseks)	m ³	8,50	8,80	9,00	9,30
10.	Viimistluskivi (lubjakivi, dolomiit)	m ³	11,30	11,60	12,00	12,30
11.	Tehnoloogiline dolomiit	m ³	20,90	21,50	22,20	22,80
12.	Hästilagunenud turvas	t	4,30	2,70	2,80	2,90
13.	Vähelagunenud turvas	t	2,60	4,30	4,40	4,60
14.	Põlevkivi	t	4,80	4,90	5,10	5,20

Lisa 4

Vee erikasutuse tasu määrad veevõtu eest veekogust või põhjaveekihi (VVm RT I 2001, 45, 250)

Veevõtt veekogust või põhjaveekihi	Erikasutuse tasu määrad (senti/m ³) alates				
	01.07.2001	01.01.2002	01.01.2003	01.01.2004	01.01.2005
1. Veevõtt Tallinna pinnaveesüsteemi joogiveehaardesse kuuluvatest veekogudest	30	30	30	32	33
2. Veevõtt Tallinna pinnaveesüsteemi joogiveehaardesse kuuluvatest veekogudest jahutusveeks	3,5	4,0	4,0	5,0	5,0
3. Veevõtt muudest veekogudest	14	15	17	19	20
4. Veevõtt muudest veekogudest jahutusveeks	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
5. Veevõtt kvaternaari põhjaveekihi (Q)	30	33	36	40	44
6. Veevõtt ülem- ja keskdevoni põhjaveekihi (D ₃₋₂)	40	44	48	53	59
7. Veevõtt keskdevoni-siluri põhjaveekihi (D ₂ -S)	40	44	48	53	59
8. Veevõtt siluri-ordoviitsiumi põhjaveekihi (S-O)	40	44	48	53	59
9. Veevõtt ordoviitsiumi-kambriumi põhjaveekihi (O-E)	40	44	48	53	59
10. Veevõtt kambriumi-vendi põhjaveekihi (E-V)	45	50	54	60	66
11. Veevõtt kambriumi-vendi põhjaveekihi joogiveekvaliteediga vee kasutamisel tehnoloogiliseks otstarbeks	80	88	97	106	117
12. Veevõtt põhjaveekihtidest joogiks kasutatavaks mineraalveeks	2200	2200	2200	2200	2200
13. Veevõtt põhjaveekihtidest ravivanni mineraalveeks	220	220	220	220	220
14. Veevõtt põhjaveekihtidest veetaseme alandamiseks, et teostada kaevetöid kaevandustes ja karjäärides	5,0	5,5	6,0	6,5	7,0

Lisa 5

Saastetasu rakendamine saasteainete viimisel välisõhku kr/t

		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1	Vääveldioksiid või muud anorgaanilised ühendid	46 kr/t	55.2	66.2	79	95	114	137
2	süsinikmonooksiid	6.6	7.9	9.5	11	14	16	20
3	süsinikdioksiid		5	7.5				11.3
4	tahked osakesed	46	55.2	66.2	79	95	114	137
5	lämmastikoksiidid või muud anorgaanilised lämmastikuühendid	105.4	126.4	151.7	182	218	262	315
6	merkaptaan	113842	135978	164438	180882	198970	240754	264829
7	lenduvad orgaanilised ühendid	42.8	51.5	61.9	182	218	262	315
8	raskemetallid või nende ühendid	1670.7	1995.5	2413.7	2896	3476	4171	5005

Allikas: Saastetasu seaduse muutmise seadus (RT I 2001, 102, 667)

Lisa 6

Saastetasud saasteainete viimisel veekogudesse, põhjavette või pinnasesse kr/t

		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1	orgaanilised ained	1882 kr/t	2258	2710	3252	3902	4683	5619
2	fosforühendid	2834	3401	4082	4898	5878	7054	8464
3	lämmastikuühendid	1636	2045	2557	3068	3682	4418	5302
4	hõljuvained	952	1142	1370	1644	1973	2367	2841
5	sulfaadid	22	26	31	33	34	38	40
6	ühealuselised fenoolid	12622	15146	18175	21810	26172	31406	37688
7	nafta, naftasaaduste, mineraalõli ning tahke kütuse ja muu orgaanilise aine termilise töötlemise vedelproduktid	3306	3606	4327	5192	6231	7477	8972
8	heitvesi, mille pH on suurem kui 9,0 või väiksem kui 6,0	24 senti/m ³ 0,1 pH ühiku kohta	29	35	42	50	60	73
9	muud nimekirjas nimetatata ohtlikud ained							

allikas: saastetasu seaduse muutmise seadus (RT I 2001, 102,667)

Lisa 7

Saastetasu määrad jäätmete keskkonda viimisel kr/t

		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1	tavajäätmed, v.a punkt 3 nimetatud	1,6kr/t	1.9	2.3	2.8	3.3	4	5
2	olmejäätmed				2.8	3.3	4	5
3	välispuistangutesse ladestatav aheraine sealhulgas rikastusjäätmed	0.6	0.9	1.3	1.6	1.9	2	3
4	ohtlikud jäätmed, v.a punktides 5-10 nimetatud jäätmed	4.8	5.8	7	8.4	10.1	12	15
5	naftat, naftasaadusi, mineraalõli ning tahke kütuse või muu orgaanilise aine termilise töötlemisem vedelprodukte, orgaanilisi lahusteid, raskemetalle (v.a Hg, Pb, kaadmium, arseen), orgaanilisi halogeenühendeid, värvaineid ja pigmente sisaldavatel jäätmetel, värvi- ja lakijäätmetel, nakkusohtlikel haigla-või tervishoiu-jäätmetel ning ravijäätmetel	13.1	15.7	18.8	22.6	27	32	39
6	puidukaitseained, tahke kütuse ja muu orgaanilise aine utmisel tekkinud tõrva, pigi, asfalti, anorgaanilisi pestitsiide, asbesti, arseeni ja pliidi sisaldavatel j jäätmetel ning põlevkivi töötlemise pigijäätmetel	131.8	158.2	189.8	227.8	273.3	328	394
7	elavhõbedat, kaadmiumi, tsüaniide polüklooritud bifenüüle ja terfenüüle (PCB, PCT) ning orgaanilisi pestitsiide sisaldavatel jäätmetel	1317.4	1580.9	1897.1	2277	2732	3278	3934
8	põlevkivi lend-ja koldetuhal	1.9	2.9	4.2	4.4	4.6	4.9	5.1
9	põlevkivi poolkoks	5.2	7.8	11.2	4.5	5	5.5	6
10	veega käideldud põlevkivi poolkoks				13.4	16	19	23

Lisa 8

Keskkonnaalaste sissetulekute jaotus

tulu allikas	üldisesse riigieelarvesse minev osa	keskkonna-kulutusteks mõeldud osa	regionaal-setesse eelarvetesse
Saastetasu		100%	
Pakendiaktsiis	50%	50%	
Veekogudes maavarade kaevandamisõiguse tasud		100%	
Üleriigiliste maardlate kaevandamisõiguse tasud		30%	70%
Kohaliku tähtsusega maardlate maavarade kaevandamisõiguse tasud			100%
Piiriveekogude vee erikasutuse tasud		100%	
Muude veekogude ja põhjavee erikasutuse tasud		50%	50%
Jahirent		80%	20%
Ulukiküütmise õiguse tasud		100%	
Kalapüügiõiguse tasud		100%	
Riigimetsa raietasud	22%	4%	74%
Riigimetsa puidult saadav tulu	22%	4%	74%
Keskkonnale tekitatud kahju hüvitis		100%	

Lisa 9

keskkonnasissetulekute ülevaade 1994-2000

miljon USD

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Kasv 1994-2000 %
Kogutulu	2.534	4.659	5.727	9.432	10.881	11.938	15.347	506
saastetasud kokku	1.17	2.006	2.335	3.341	4.318	4.813	7.67	555
vesi	0.403	0.807	0.926	1.108	1.063	1.409	1.227	204
õhk	0.364	0.381	0.517	0.653	0.801	0.83	0.938	158
CO2							2.307	
jäätmed	0.403	0.818	0.892	1.58	2.455	2.574	3.199	693
Keskkonnamaksud kokku	1.364	2.653	3.392	6.091	6.563	7.125	7.676	463
kaevandamine	0.705	0.824	1.04	3.54	3.739	3.426	3.239	360
veevõtt	0.659	1.489	1.932	2.153	2.267	3.199	3.886	490
jahindus		0.114	0.131	0.136	0.165	0.193	0.216	90
kalandus		0.17	0.233	0.199	0.29	0.21	0.273	60
looduskaitse		0.057	0.057	0.063	0.102	0.097	0.063	10

Allikas: Keskkonnategevuste tulemuslikkuse ülevaade